

SENAAT

BESTRIJDING VAN KUNSTROOF

INFORMATIEVERSLAG

15 juni 2018

De tekst kan worden gedownload op het volgend adres:
<http://www.senaat.be>

Ce texte est également disponible en français.

Secretariaat van de Commissie voor de Transversale Aangelegenheden - Gemeenschapsbevoegdheden:
comgecom@senate.be
02/501 71 11

Verantwoordelijke uitgever:

Gert Van der biesen, secretaris-generaal van de Senaat
Natieplein 1, 1009 Brussel

Deze publicatie heeft een informatieve waarde. Aan het redigeren ervan werd de grootste zorg besteed, maar noch de Senaat noch de diensten kunnen aansprakelijk worden gesteld voor de inhoud van de publicatie.

Wettelijk depot: D/2018/3427/1

Cover: Detail van *De Rechtvaardige Rechters*, een in 1934 gestolen paneel van het schilderij *De aanbidding van het Lam Gods* uit 1432 van de broers Jan en Hubert van Eyck. Het Lam Gods wordt omschreven als 'het vaakst gestolen kunstwerk in de geschiedenis' (13 keer in 6 eeuwen) en een van de belangrijkste schilderijen ooit.

Sint-Baafskathedraal Gent
© www.lukasweb.be - Art in Flanders vzw, foto Hugo Maertens

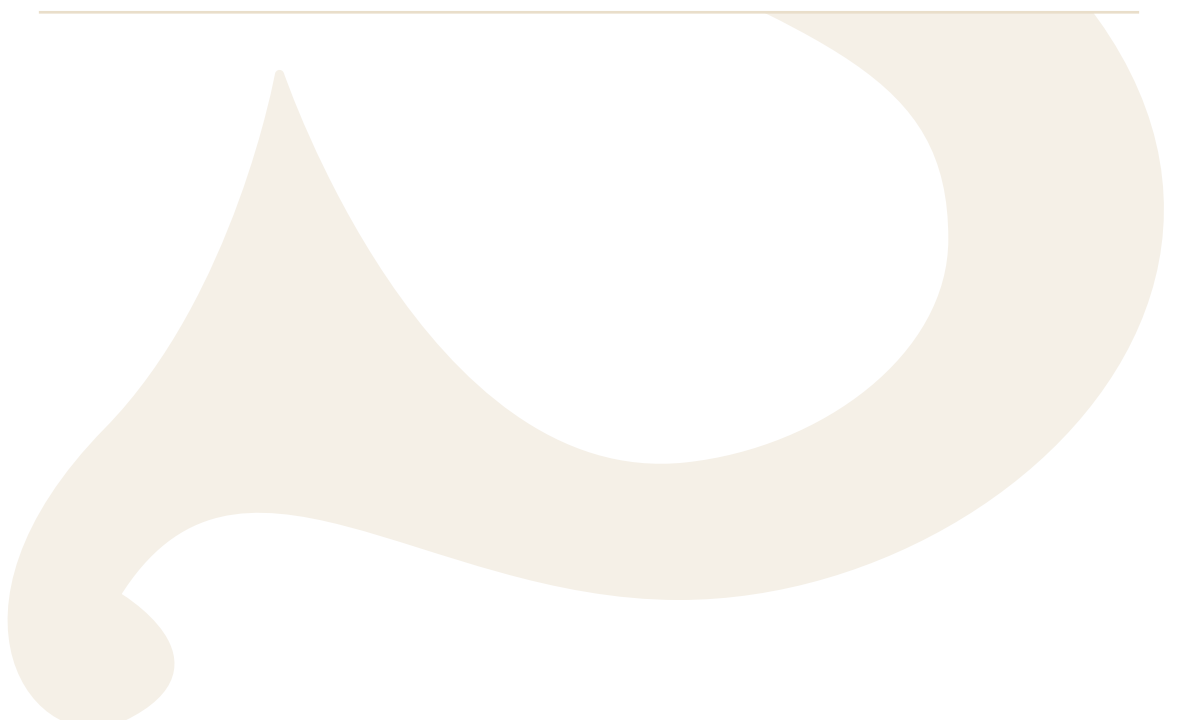

**BESTRIJDING VAN
KUNSTROOF**

INFORMATIEVERSLAG VAN DE SENAAT

15 juni 2018

**Dit verslag werd voorbereid door de Commissie voor de Transversale
Aangelegenheden - Gemeenschapsbevoegdheden**

Voorzitter:

Pol Van Den Driessche

Rapporteurs:

Sabine de Bethune, Cathy Coudyser, Anne Barzin, H el ene Ryckmans, Katia Segers,
Olga Zrihen, Jean-Jacques De Gucht

Samenstelling van de commissie:

N-VA: Piet De Bruyn, Jan Peumans, Pol Van Den Driessche, Miranda Van Eetvelde

PS: Nadia El Yousfi, Christie Morreale, Christiane Vienne, Olga Zrihen

MR: Anne Barzin, Jacques Brotchi, Olivier Destrebecq

CD&V: Cindy Franssen, Brigitte Grouwels, Joris Poschet

Ecolo-Groen: Elisabeth Meuleman, H el ene Ryckmans

Open Vld: Rik Daems, Jean-Jacques De Gucht

sp.a: Rob Beenders, Katia Segers

cdH: Bertin Mampaka Mankamba

BELGISCHE SENAAAT

Zitting 2017-2018

15 juni 2018

Dossier nr. 6-357

Informatieverslag betreffende de optimalisering van de samenwerking
tussen de federale overheid en de deelstaten inzake de bestrijding
van kunstroof

Parlementaire stukken:

[6-357/1](#): Verzoek tot het opstellen van een informatieverslag

[6-357/2](#): Verslag van de commissie

[6-357/3](#): Vaststellingen en aanbevelingen

[6-357/4](#): Hoorzittingen en schriftelijke adviezen

[Handelingen](#) van 15 juni 2018 (nr. 6-40)

INHOUD

I. INLEIDING	7
II. VASTSTELLINGEN	9
1. Facts and figures	
1.1 Kunstroof: een internationaal fenomeen	
1.2 In België	
1.3 Op Europees en internationaal niveau	
2. Wettelijk kader	13
2.1 Internationaal wettelijk kader	
2.1.1 Internationale Verdragen	
2.1.2 De wetgeving van de Europese Unie	
2.2 Interfederale vertaling van het internationaal kader	
2.3 Belgisch wettelijk kader	
3. Stand van zaken	21
3.1 Beschrijving van het huidig beleid	
3.1.1 Op internationaal en Europees vlak	
3.1.2 In België	
3.2 Culturele, economische en wetenschappelijke actoren	
3.2.1 Culturele actoren	
3.2.2 Economische actoren	
III. AANBEVELINGEN	39
1. Wettelijk kader	
1.1. Internationaal	
1.2. Nationaal	
2. Veiligheid en Justitie	41
2.1. Geïntegreerde politie	
2.1.1 De cel “Kunst & Antiek”	
2.1.2 De Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) en de ‘Art Information System’ (ARTIST)-databank	
2.1.3 De lokale politie	
2.2. Nationaal Veiligheidsplan (NVP) en Justitie	
2.3. Douane	
3. Samenwerking	45
3.1. Internationale samenwerking	
3.2. Intra-Belgisch overleg	
3.2.1 Overleg en samenwerkingsakkoorden	
3.2.2 Douaneprocedure	
3.3. Restitutie van kunst- en cultuurvoorwerpen	
4. Georganiseerde misdaad, witwassen, en financiering van het terrorisme	48
4.1. De Cel voor financiële informatieverwerking	
4.2. Internet	
5. Culturele, religieuze, economische en wetenschappelijke actoren en ruimtes	49
5.1. Musea	
5.2. Religieuze actoren en ruimtes	
5.3. Antiquairs & kunsthandelaars	
5.4. Archief	
5.5. Wetenschappelijke actoren	
5.6. De verzekeringssector	
HOORZITTINGEN EN SCHRIFTELIJKE ADVIEZEN	52
DE INFORMATIEVERSLAGEN VAN DE SENAAT	53

We zijn ons allen bewust van het belang van het veiligstellen van ons eigen en andermans erfgoed voor de toekomst.

Daarom beoogt dit informatieverlag om, overeenkomstig het «verzoek tot het opstellen van een informatieverlag betreffende de optimalisering van de samenwerking tussen de federale overheid en de deelstaten inzake de bestrijding van kunstroof» (stuk Senaat, nr. 6-357/1), een beeld te schetsen van deze problematiek zodat de Senaat aanbevelingen kan richten aan de verschillende overheden in dit land om de strijd tegen kunstroof optimaal te voeren.

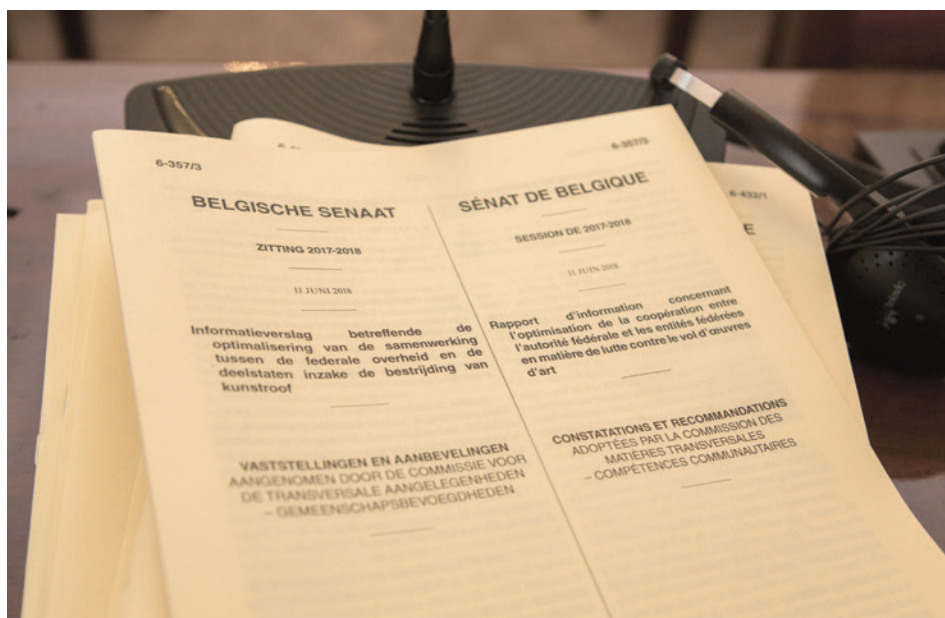
Resolutie 2199 van 12 februari 2015 van de Verenigde Naties wijst illegale kunsthandel immers aan als financieringsbron voor verschillende terreurgroepen zoals IS. Een gegeven dat tijdens de commissiehoorzittingen bevestigd werd door de voorzitter van de Vlaamse UNESCO-Commissie.

Ook het Belgische Blauwe Schildcomité verwijst naar het verband tussen de illegale kunsthandel en de financiering van het terrorisme.

In het verzoek tot het opstellen van dit informatieverlag wordt, naar aanleiding van de verklaring van een verantwoordelijke van de UNESCO, gesteld dat België als de zwakste schakel wordt beschouwd in de strijd tegen de illegale kunsthandel.

Die stelling wordt op basis van de hoorzittingen noch op eenduidige wijze bevestigd noch ontkend. Ze werd tijdens de hoorzitting van 6 november 2017 wel genuanceerd. Er werd namelijk bevestigd dat er in België inderdaad minder controle is dan elders, maar tegelijkertijd dat de hoeveelheid data en cijfers over dit onderwerp te beperkt is om op deze stelling een accuraat en eenduidig antwoord te formuleren.

Het verzamelen van nationale en internationale statistieken inzake kunstroof en illegale kunsthandel, zowel wat de incidentie van het fenomeen als wat de ophelderingsgraad betreft, is geen gemakkelijke taak. Er zou een rendabele handel met veel vraag bestaan en op het terrein leeft het gevoel dat de problematiek van de kunstroof en de illegale kunsthandel in omvang toeneemt, onder andere ten gevolge van de gebeurtenissen in Homs en Palmyra (Syrië), en in Irak.

Tijdens de hoorzittingen en in het schriftelijk advies van de Rijksarchivaris werd dit gevoel meermaals geuit.

Wat wel kan worden vastgesteld:

- België heeft in vergelijking met Londen, Parijs en New York een kleine kunstmarkt, maar het speelt een grote rol als transitland en dit in het bijzonder voor geplunderde archeologische voorwerpen uit het Midden-Oosten;
- België heeft een centrale ligging in Europa, waardoor men ons land met moderne transportmiddelen in nauwelijks enkele uren kan bereiken;
- de aanwezigheid van één van de grootste antiekbeurzen van Europa, de Brussels Art Fair (BRAFA), heeft reeds tot tweemaal toe aanleiding gegeven tot een onderzoek naar roofkunst die afkomstig was uit gebieden die onder controle waren van IS (de stad Mari in Syrië en het Lybische Cyrenaïca);
- luidens een onderzoeker van de KU Leuven (artikel «Oude Kunst, nieuw geld voor IS», *De Morgen*, 26 mei 2018, blz. 1 en 6) kan men ervan uitgaan dat slechts 0,01 % van de geplunderde antiquiteiten in transit wordt ontdekt.

Sommigen beschouwen België daarenboven als een land waar gestolen kunstwerken vaak gedurende tien tot twintig jaar liggen «af te koelen» om ze later - na het verloop van de toepasselijke verjaringstermijnen - op de markt te brengen en te verhandelen.

Kunstroof en illegale kunsthandel zijn in toenemende mate onderwerp van parlementair werk en dit op verschillende niveaus. Ter ondersteuning van deze vaststelling verwijst de Senaat naar de lopende werkzaamheden van drie commissies in het Europees Parlement met betrekking tot een ontwerp van verordening van de Europese Commissie over de import van culturele goederen (COM(2017) 375).

Deze thematiek was eveneens onderwerp van discussie tijdens een conferentie die op 23 mei 2018 in het Europees Parlement werd georganiseerd, van een thematische conferentie die op 9 mei 2018 te Sofia (Bulgarije) werd georganiseerd onder het Bulgaarse voorzitterschap van de Europese Raad en van een tweedaagse gemeenschappelijke conferentie georganiseerd door de federale regering van Irak en «*The Office of the EU Counter-Terrorism Coordinator*» in het Egmontpaleis te Brussel op 30 en 31 mei 2018.

Het is bovendien belangrijk te benadrukken dat 2018 het Europees jaar van het cultureel erfgoed is. In dit verband zal de strijd tegen de illegale kunsthandel in de loop van dit jaar dus nog meer onder de aandacht worden gebracht.

De archeologische site Palmyra of Stad van Duizend Zuilen was de meest bezochte bezienswaardigheid in Syrië, tot de site in handen viel van IS. Deze terreurbeweging plunderde de site en vernietigde een aantal religieuze gebouwen en voorwerpen omdat deze in hun ogen afgoderij zijn.

1. Facts and figures

1.1 Kunstroof: een internationaal fenomeen

Kunstroof en de daarmee samenhangende uitdaging van de bescherming en restitutie van cultuuroederen vormen een multidimensionale en complexe problematiek die een geïntegreerde en multidisciplinaire aanpak vereist evenals samenwerking op nationaal en internationaal vlak.

Dit vergt op nationaal niveau o.m. een intensieve samenwerking tussen de cel «Kunst en Antiek» van de federale politie, de douanediensden en (lokale) politieafdelingen om op effectieve wijze de strijd tegen export en import te voeren, illegale handel te bestrijden en de restitutie van ontvreemde kunstvoorwerpen en cultuuroederen te bevorderen.

Op internationaal vlak dient een dergelijke aanpak gericht te zijn op de bestrijding van roof aan de bron en heling door zowel op beveiliging als ontrading in te zetten.

Kunstroof houdt verband met criminele activiteiten zoals het witwassen van geld en de financiering van criminele netwerken, en wordt gebruikt als «wisselgeld». Aan deze activiteiten zijn hele netwerken gelinkt. Ook de Europese Commissie wijst op de groeiende aanwijzingen van verbanden met de georganiseerde misdaad, belastingontduiking, witwassen en financiering van terrorisme die hebben geleid tot het aannemen van een aantal belangrijke teksten waarin men de Europese Unie oproept tot meer actie om de illegale handel van cultuuroederen te beperken, zelfs in die mate dat de Raad van Europa illegale kunsthandel als de op twee na meest lucratieve vorm van georganiseerde misdaad (na drugs- en wapenhandel) beschouwt.

Volgens het hoofd van de nieuwe afdeling antiquiteiten bij de openbare aanklager van New York heeft IS de kunstsmokkel tot ongekeende proporties gebracht. Het zelfverklaarde IS-kalifaat had een apart departement «natuurlijke rijkdommen» opgericht dat zich specifiek richtte op de voorwerpen uit de oudheid die in de grond zaten. Het departement stond tevens in voor de inning van taksen op de verkoop van oudheden en zij leverde plundervergunningen af voor specifieke archeologische sites.

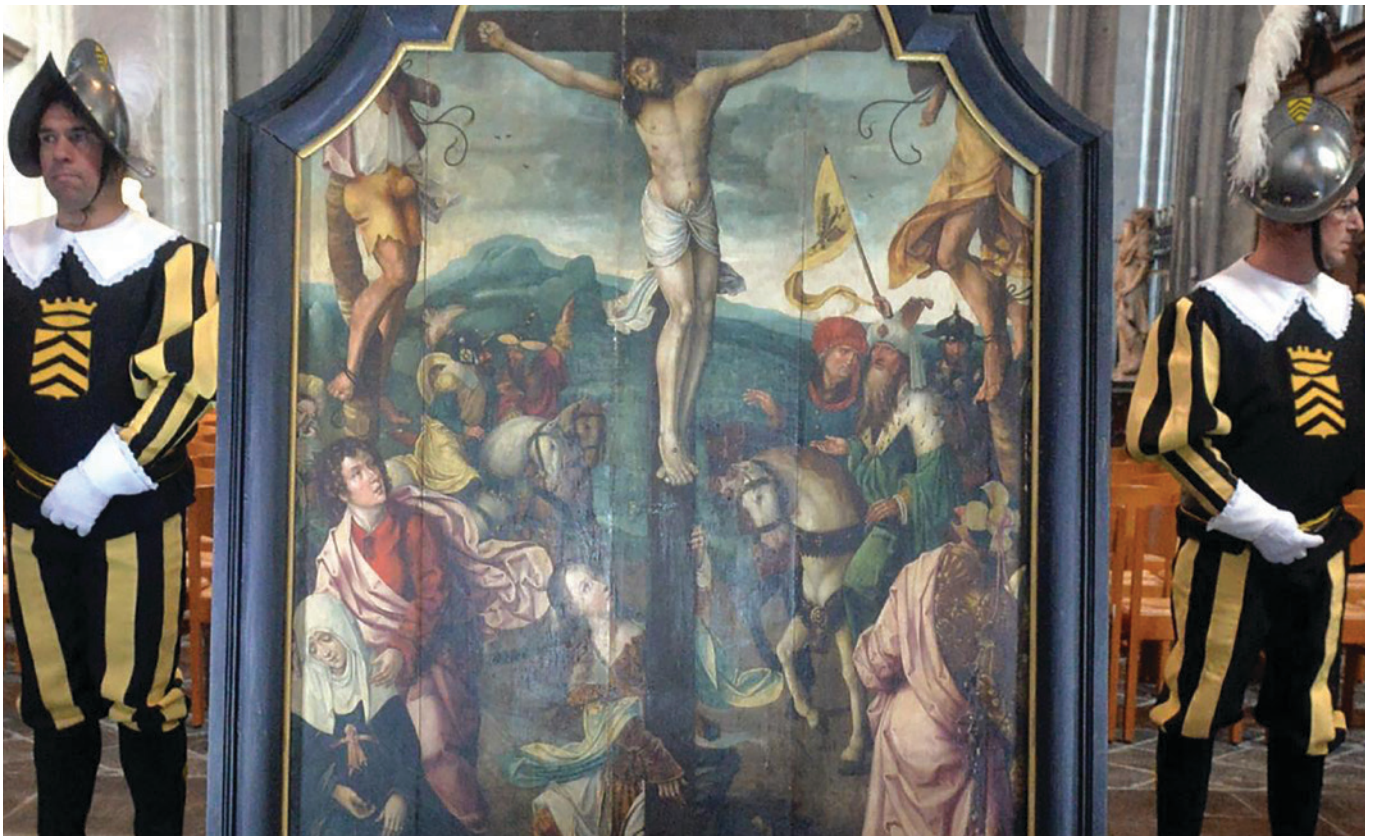
Kunstroof houdt verband met criminele activiteiten zoals het witwassen van geld en de financiering van criminele netwerken, en wordt gebruikt als «wisselgeld».

De Europese contraterreur-coördinator roept in het kader van de 21ste sessie van «the Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in case of Illicit Appropriation», bestaande uit tweentwintig lidstaten van de UNESCO, de overheden op tot verhoogde waakzaamheid. Zijn diensten gaan ervan uit dat IS-kaderleden nog veel geplunderde antiquiteiten verborgen houden en wachten tot de situatie is afgekoeld om deze op te markt te brengen met het oog op het aanleggen van een nieuwe oorlogskas.

1.2 In België

Het is duidelijk dat er momenteel geen officiële cijfers over kunstroof voorhanden zijn en dat de beschikbare niet-officiële cijfers ruimte laten voor interpretatie.

Tijdens de hoorzittingen werd de stelling ingenomen dat de ophelderingsgraad van het aantal kunstroofstallen in België tot 2015 op het niveau van het Europese gemiddelde zat (7%). Na 2015 zakte de ophelderingsgraad naar verluidt tot 0, terwijl er volgens een andere bron in 2016 vier gevallen werden opgehelderd en in 2017 drie.

Het schilderij, "Jezus sterft aan het kruis", een retabel uit de XVde eeuw, werd in 1980 gestolen uit de collegiale Sint-Waltrudiskerk van Bergen. Recent hebben de Italiaanse carabinieri een netwerk van handelaars van gestolen kunst opgerold. Daarbij werden 250 gestolen werken teruggevonden waaronder het schilderij van de Waltrudiskerk. Zo kon het schilderij, na 38 jaar, teruggegeven worden aan de burgemeester van Bergen. ("Jésus meurt sur la croix." © La Meuse)

Bovendien blijkt uit de hoorzittingen dat er tussen 2010-2015 een tendens is waarbij het aantal kunstdiefstallen weliswaar stabiel blijft (min of meer driehonderd per jaar), maar dat de waarde van de gestolen voorwerpen hoger ligt dan voorheen. Dit blijkt uit het feit dat er elk jaar meerdere diefstallen van stukken met een waarde van meer dan 500 000 euro of zelfs 1 000 000 euro zijn en dat er een toename is van het aantal (volledige) collecties die worden ontvreemd.

Tegenwoordig stelt men vast dat dieven specifiek uit zijn op kunstvoorwerpen. Dat is een tendens die ook in het buitenland wordt opgemerkt. Waarschijnlijk wordt dit type diefstallen door internationale bendes gepleegd.

Niet alleen privégoederen, maar ook openbare collecties in musea en kerken worden bedreigd. Zij zijn al jaren het slachtoffer van gerichte diefstallen die een aanslag vormen op het nationaal erfgoed.

Het Centrum voor religieuze kunst en cultuur (CRKC) registreert sinds 1999 de diefstallen van kunst- en cultuurgooederen uit kerken en religieuze gebouwen. Het registreert zowel het aantal diefstallen als het aantal gestolen voorwerpen. In 2008 werd een aangifte-module opgericht wat voor een grote stijging van het aantal registraties heeft gezorgd: zo werden in 2009 negen diefstallen (36 gestolen stukken) geregistreerd terwijl voordien jaarlijks maximaal drie gestolen stukken werden geregistreerd. Het Centrum vermoedt dat sommige diefstallen op bestelling gebeuren.

1.3 Op Europees en internationaal niveau

Volgens de WCO (World Customs Organization) gebeurt 70% van de handel in cultuurgooederen hoofdzakelijk in Europa. Een groeiende vraag, een stijgend aanbod (onder andere via internet) en een gebrekkige samenwerking tussen de verschillende landen op wettelijk vlak (ondanks het bestaan van een model van certificering van cultuurgooederen dat in 1995 met UNESCO is overeengekomen) zorgen voor een moeilijke bestrijding van deze problematiek.

Op internationaal vlak stelt men vast dat vooral sinds 2014-2015, gelet op de geopolitieke context, cultuurgooederen in het Midden-Oosten massaal werden vernietigd en intensief geplunderd.

Zo werden op de archeologische site van Apamea in Syrië sinds 2011 ongeveer 14 000 kuilen gegraven om de site te plunderen. Een volledig ongeschonden terrein dat klaar was voor wetenschappelijke opgravingen, werd verwoest door clandestiene opgravingen, hetgeen dramatische gevolgen heeft voor de vooruitgang van de wetenschap en van de mensheid.

Wat de illegale handel in kunstwerken betreft, werden het belang van het internet en de verkoop van gestolen of geroofde werken benadrukt. Deze handel is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen.

De archeologische site van Apamea in Syrië.

Illegaal verkregen cultuurobjecten worden nog steeds verkocht via gespecialiseerde advertenties, rommelmarkten, antiekhandelaren en veilinghuizen maar ook meer en meer via online platformen.

Illegaal verkregen culturele objecten worden nog steeds verkocht via gespecialiseerde advertenties, rommelmarkten, antiekhandelaren en veilinghuizen, maar zij worden meer en meer verkocht via online platformen. In het *Hiscox online art trade*-rapport van 2017 wordt de waarde van de online antiekmarkt geschat op 3,75 miljard dollar in 2016 en wordt er vooropgesteld dat deze zal groeien tot 9,14 miljard dollar in 2021. De controle op deze markt is bijzonder moeilijk door het hoge aantal gebruikers. Zo zijn er op eBay 162 miljoen gebruikers en zijn er op eender welk ogenblik van de dag 800 miljoen objecten te koop.

Volgens het Internationaal Observatorium van ICOM (International Council of Museums) worden momenteel kunstvoorwerpen geplunderd die vroeger niet zouden zijn geplunderd omdat dit nu rendabel is geworden ten gevolge van de ontwikkeling van de vele internetverkoopplatforms. Veilinghuizen aanvaarden enkel voorwerpen met een hoge marktwaarde, terwijl internetverkoopsites een grote hoeveelheid aan kleine, lager geprijsde kunstvoorwerpen aanbieden.

Naar aanleiding van deze verontrustende vaststelling heeft UNESCO samen met Interpol en ICOM een set van good practices ontwikkeld rond de verkoop via internetplatformen. Het betreft de «*Basic Actions concerning Cultural Objects being offered for Sale over the Internet*».

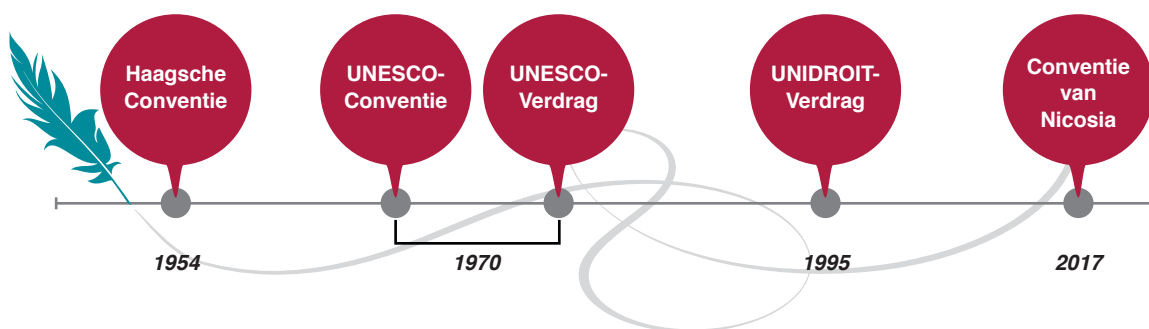
2. Wettelijk kader

2.1 Internationaal wettelijk kader

2.1.1 Internationale Verdragen

Verscheidene internationale en regionale organisaties hebben een ruim vangnet aan regelgevende verdragen gecreëerd waarmee men niet enkel kunstroof op internationale schaal wil bestrijden, maar ook diverse beginselen wil naar voren schuiven voor een verhoogde algemene bescherming tegen de bestaande dreigingen.

Er werden vier verdragen uitgewerkt die de bescherming en restitutie van cultuuroederen ten doel hebben, alsook de strijd tegen illegale kunsthandel aan te pakken:

❶ de Haagsche Conventie van 1954 ter bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict. Dit Verdrag biedt bescherming tegen de beschadiging, plundering en wederrechtelijke inbeslagname van cultuuroederen die een prominente plaats innemen in het cultureel erfgoed van een volk, waarbij het zowel om roerend als om onroerende goederen gaat. Ook locaties waar men het collectieve geheugen en bewustzijn van de cultuur probeert te bevorderen of te behouden vallen onder dit verdrag. Deze Conventie werd aangevuld met twee protocollen;

❷ de UNESCO-Conventie van 1970 met betrekking tot de maatregelen die moeten worden genomen tegen de ongeoorloofde invoer, uitvoer en overdracht van eigendom van cultuuroederen. Deze Conventie wordt algemeen beschouwd als het belangrijkste internationale rechtsinstrument om de illegale (ongeorloofde) handel in cultuurvoorwerpen op wereldvlak te voorkomen en te bestrijden.

«Het civiele luik van de illegale handel» van het UNESCO-Verdrag van 1970 definieert onder meer een cultuurogoed. Volgens artikel 1 kan alles een cultuurogoed zijn, maar om beschermd te worden, moet het eerst op een lijst zijn gezet of «geklasseerd» zijn.

UNESCO-Conventie van 1970

Article 2

1. *The States Parties to this Convention recognize that the illicit import, export and transfer of ownership of cultural property is one of the main causes of the impoverishment of the cultural heritage of the countries of origin of such property and that international co-operation constitutes one of the most efficient means of protecting each country's cultural property against all the dangers resulting there from.*
2. *To this end, the States Parties undertake to oppose such practices with the means at their disposal, and particularly by removing their causes, putting a stop to current practices, and by helping to make the necessary reparations.*

Ondertussen is dit bijna een mondiaal Verdrag geworden, nu reeds 134 landen het hebben ondertekend.

Een groot deel van de landen die het niet hebben ondertekend, zijn kleine Caraïbische eilanden die het waarschijnlijk nooit zullen ondertekenen omdat ze bewust profiteren van het feit dat ze op verschillende vlakken geen regelgeving hebben;

④ het UNIDROIT-Verdrag inzake gestolen of onrechtmatig uitgevoerde cultuurgoederen van 1995 vormt een aanvulling op de UNESCO-Conventie en vergt geen omzetting in wetteksten en is van onmiddellijke toepassing.

Het keert de bewijslast voor de eigendom van een stuk om. Dit is de reden waarom veel landen het niet hebben geratificeerd. Het staat op gespannen voet met het continentale rechtsstelsel waar bezit als titel geldt.

Ook de lange verjaringstermijn van zeventig tot vijfenzeventig jaar is een probleem. Veel landen hebben de verjaringstermijn verlaagd naar twintig tot dertig jaar.

Artikel 10 van richtlijn 2014/60/EU van het Europees Parlement en de Raad betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lidstaat zijn gebracht, ligt in het verlengde van artikel 4.4 van het UNIDROIT-Verdrag.

Tijdens de conferentie inzake kunstroof en illegale kunsthandel op 23 mei 2018 in het Europees Parlement werd gesteld dat hierdoor een omzettingsplicht rust op de achten-twintig EU-lidstaten naar hun respectievelijk nationaal recht inzake de «*due diligence*»-bepalingen en de bepalingen inzake de (omkering van de) bewijslast;

④ de Conventie van Nicosia van de Raad van Europa aangenomen op 3 mei 2017, die de preventie en bestrijding van illegale handel in en de vernietiging van cultuurgoederen beoogt.

Deze Conventie kwam tot stand na een analyse van de juridische dekingsgraad die reeds tot stand werd gebracht door de UNESCO-Conventie en het UNIDROIT-Verdrag. Zij beoogt de overgebleven juridische leemte op te vullen door strafrechtelijke bepalingen toe te voegen.

Het Verdrag van Nicosia definieert een aantal misdrijven, bepaalt verzwarende omstandigheden voor professionele overtreders en voorziet in een aantal preventieve maatregelen onder de vorm van inventarissen van cultureel erfgoed en archivering van handelstransacties.

Een troef van het Verdrag van Nicosia is het uitgebreide materiële toepassingsveld: het is niet alleen van toepassing op roerende cultuurgoederen die worden aangewezen door elke Staat die partij is bij het Verdrag, maar ook op alle goederen die beschermd worden door het UNESCO-Verdrag van 1970. Hetzelfde geldt voor de onroerende cultuurgoederen, die op een lijst staan overeenkomstig de artikelen 1 en 11 van het UNESCO-Verdrag van 1972 betreffende de bescherming van het mondiaal cultureel en natuurlijk erfgoed.

© Fred Romero

De UNESCO-Conventie van 1970 heeft als doel de illegale kunsthandel te bestrijden en werd door 134 landen ondertekend.

Sinds 19 mei 2017 is de Conventie van Nicosia opengesteld voor ondertekening door de lidstaten en door de niet-lidstaten die eraan meegewerkt hebben. Ook de overige niet-lidstaten mogen toetreden.

Momenteel werd deze Conventie door tien landen ondertekend en door één land geratificeerd. België heeft de Conventie nog niet ondertekend.

Tevens dient te worden verwezen naar verschillende andere initiatieven voor de bestrijding van kunstroof en illegale kunsthandel die onder meer in de schoot van de Verenigde Naties werden gelanceerd, zowel binnen de Algemene Vergadering als de Veiligheidsraad.

Het gaat dan onder andere over:

- resolutie 69/281 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AV VN) inzake de bescherming van het cultureel erfgoed van Irak, resolutie 70/76 van de AV VN inzake de restitutie van cultureel erfgoed naar hun landen van oorsprong, en resolutie 70/178 van de AV VN «*Strengthening the UN crime prevention and criminal justice programme, in particular its technical cooperation capacity*»;

- resolutie 2199 uit 2015 van de Veiligheidsraad van de VN (VN VR) over de bedreiging van de internationale vrede en veiligheid als gevolg van terroristische daden, die er onder meer toe strekt de smokkel en het ontvreemden van cultureel erfgoed uit Syrië en Irak door groepen als IS, ANF en andere individuen, groepen en entiteiten die al dan niet verbonden zijn aan Al-Qaida te bestrijden, evenals resolutie 2253 uit 2015 van de VN VR, beide aangevuld door resolutie 2347 (maart 2017) van de VN VR inzake de veroordeling van de vernieling en smokkel van cultureel erfgoed door terreurgroepen.

De laatst vermelde resolutie was het resultaat van de internationale conferentie over de bescherming van cultureel erfgoed die in december 2016 in Abu Dhabi werd georganiseerd.

Zeer recent, op 6 november 2017 in Parijs, werd het probleem van de illegale kunsthandel opnieuw erkend door de gemeenschappelijke ondertekening van een «*letter of intent*» door de aanklager van het Internationaal Strafhof en de UNESCO om de samenwerking inzake de bescherming van cultuuroederen te versterken.

Verder zijn ook nog de zogenaamde «*Washington Principles* » inzake kunst geconfisqueerd door de nazi's (nazi-Duitsland) van belang.

2.1.2 De wetgeving van de Europese Unie

a) De bescherming van cultuuroederen van de EU-lidstaten

De Europese Unie (EU) heeft beperkte bevoegdheden op cultuurgebied in het kader van artikel 167 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Op Europees niveau was het beleid van de EU in de eerste plaats gericht op de bescherming van cultuuroederen van de lidstaten. Men kan verwijzen naar de volgende maatregelen:

- de wetgeving betreffende de eigendom van een cultuuroed, die vastligt in verordening (EEG) nr. 752/93 van de Commissie van 30 maart 1993 houdende toepassingsbepalingen van Verordening (EEG) nr. 3911/92 van de Raad betreffende de uitvoer van cultuuroederen. Deze verordening kwam tot stand na het openstellen van de interne markt en strekt ertoe het Europees cultuuroed te beschermen via de verplichting om een uitvoervergunning te verkrijgen;
- de verordening (EG) nr. 116/2009 van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuuroederen, die - in tegenstelling tot het UNESCO-Verdrag van 1970 - geen definitie van een cultuuroed bevat maar categorieën van goederen onderscheidt die onder het toepassingsgebied van deze verordening vallen.

De verordening bepaalt dat erfgoed binnen de grenzen van de Unie moet blijven zodat teruggave mogelijk is. De verordening voorziet een specifiek systeem voor het uitvoeren van cultuuroederen, waarbij de vergunning uit drie delen bestaat: een afschrift van de vergunning dat bij de bevoegde autoriteit blijft, een afschrift voor de uitvoerder dat bij de goederen blijft en een deel dat moet worden ingevuld door het kantoor van uitvoer alsook door het kantoor van uitgang uit de Europese Unie. Dat laatste kantoor moet het document met een stempel merken en terugzenden naar de bevoegde autoriteit van de lidstaat die de vergunning heeft uitgereikt. Het gaat hierbij om een exclusieve bevoegdheid van de EU inzake douane;

- uitvoeringsverordening (EU) nr. 1081/2012 van 9 november 2012 van de Commissie voor de toepassing van verordening (EG) nr. 116/2009 waarin de modaliteiten inzake het opstellen, uitvaardigen en gebruik van exportlicenties worden bepaald;
- verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en van de Raad van 9 oktober 2013 tot vaststelling van het douanewetboek van de Unie;
- richtlijn 2014/60/EU van 15 mei 2014 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de teruggave van cultuuroederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lidstaat zijn gebracht en houdende wijziging van verordening (EU) nr. 1024/2012.

Dankzij deze richtlijn kan een lidstaat de teruggave eisen van ieder cultuuroed dat als nationaal erfgoed wordt beschouwd en dat het nationaal grondgebied na 1 januari 1993 heeft verlaten.

b) De bescherming van cultuuroederen uit derde landen

De Europese Unie wil nu ook haar wettelijk kader vervolledigen en regels vaststellen voor de invoer van cultuuroederen uit derde landen. Men kan verwijzen naar:

- verordeningen (EC) nr. 1210/2003 en (EU) nr. 36/2012 die restrictieve maatregelen invoeren betreffende de handel van cultuuroederen uit Irak en Syrië;
- resolutie 2015/2649 van het Europees Parlement van 30 april 2015 die oproept meer werk te maken van internationale samenwerking om de vernieling van cultuuroederen door de Islamitische Staat (IS) tegen te gaan;
- het Actieplan om de strijd tegen de financiering van het terrorisme te versterken, aangenomen door de Europese Commissie in 2016;
- voorstel van verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de invoer van cultuuroederen COM (2017) 375, aangenomen in juli 2017 door de Europese Commissie. Met dit voorstel wil men bijdragen tot de strijd tegen de illegale handel in cultuuroederen.

Het Europese stelsel voor de invoer van cultuuroederen zal tweeledig zijn: voor de meest gevoelige cultuuroederen is een invoervergunning vereist, en voor minder gevoelige goederen moet de aankomst ervan op het grondgebied van de Unie traceerbaar zijn. Als men dan later vaststelt dat ze gestolen of geplunderd werden, zal het mogelijk zijn de invoerder te identificeren en het goed te lokaliseren.

c) Andere maatregelen

Buiten haar wettelijk kader is de Europese Unie ook betrokken bij de werkzaamheden van UNESCO. De EU is geen partij bij de twee grote UNESCO-verdragen, maar ze volgt de werkzaamheden en heeft in verscheidene assemblees zitting als waarnemer.

Daarnaast bestaat er een nauwe samenwerking voor verschillende projecten, zoals proefprojecten in de strijd tegen kunstroof en illegale kunsthandel, zoals de «*Study on Improving Knowledge about Illicit Trade in Cultural Goods in the EU, and the New Technologies Available to Combat it*». Deze studie moet tegen midden 2019 beschikbaar zijn.

Een ander voorbeeld is het project «*Horizon 2020*», een platform rond het thema cultureel erfgoed dat in gevaar is, en de illegale handel in culturele goederen. Dit project wil onderzoekers, publieke en private actoren en beleidsmakers samenbrengen om de voorbije, huidige en lopende onderzoeken in kaart te brengen en zo goede praktijken te verzamelen, te analyseren en te promoten.

In samenwerking met de UNESCO zal de Europese Unie in 2018-2019 ook verschillende opleidingen voor politiediensten en magistraten financieren om de kennis van de internationale, Europese en nationale wetgeving te verbeteren en de verschillende internationale en Europese instrumenten te promoten. Er zullen ook opleidingen voor kunsthandelaars worden aangeboden om hen aan te sporen om waakzaam te blijven.

De Europese Unie steunt ook acties ten behoeve van landen die rechtstreeks getroffen zijn door plunderingen of die beschouwd worden als transitlanden voor de illegale handel in cultuurvoorwerpen, waaronder het UNESCO Cultural Heritage Action Plan ter bescherming en restauratie van het Syrisch erfgoed.

De UNESCO heeft ook net een nieuw project opgestart en geïmplementeerd inzake cultuuroederen die uit Irak, Libië, Syrië en Jemen komen («*Protecting Cultural Heritage and Diversity in Complex Emergencies for Stability and Peace*»).

Er werd eveneens door de EU een groep voor internationale samenwerking opgericht (Friends of the Presidency). Hij bestaat uit vertegenwoordigers van verschillende ministeriële departementen. Die groep vergadert regelmatig en probeert een Europese strategie inzake culturele relaties te ontwikkelen en zal een reeks concrete voorstellen formuleren inzake de strijd tegen de illegale handel in cultuuroederen.

2.2 Interfederale vertaling van het internationaal kader

De internationale verdragen inzake kunstroof, de bestrijding van illegale kunsthandel en de bescherming van cultuuroederen die van toepassing zijn, zijn gemengde verdragen die zowel door de federale overheid als door de deelstaten moeten worden geratificeerd.

Wat is een gemengd verdrag?

Een gemengd verdrag is een verdrag dat betrekking heeft op bevoegdheden van de federale overheid en op gemeenschaps- en/of gewestbevoegdheden. Een gemengd verdrag wordt gesloten volgens de procedure die is vastgelegd in het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994.

Terwijl de opsporing en bestraffing van kunstroof en illegale kunsthandel een federale bevoegdheid zijn, is de (bescherming van) cultureel erfgoed een bevoegdheid van de deelstaten en vallen de musea en de wetenschappelijke-culturele instellingen onder diverse bevoegdheidsniveaus.

De Haagsche Conventie en het eerste protocol werden op 14 mei 1954 door België ondertekend. België ratificeerde beide op 16 september 1960. In 1999 werd een tweede protocol opgesteld om enkele onvolkomenheden uit het eerste protocol bij te schaven. Dit tweede protocol werd in 2010 door België geratificeerd. In deze tekst wordt de definitie van een aantal begrippen verstrakt (onder andere de notie «*dwingende militaire noodzaak*») en wordt het toepassingsgebied van het Verdrag uitgebreid tot interne conflicten.

België heeft het UNESCO-Verdrag van 1970 met betrekking tot de maatregelen die moeten worden genomen tegen de ongeoorloofde invoer, uitvoer en overdracht van eigendom van cultuuroederen ondertekend en ging over tot ratificatie van dit Verdrag op 31 maart 2009.

Momenteel wordt dit Verdrag nog niet toegepast in ons land.

Na de ratificatie van het UNESCO-Verdrag van 1970 werd een interfederaal overlegplatform «Invoer, uitvoer en restitutie van cultuuroederen» opgericht. Het bestaat uit vertegenwoordigers van de drie Gemeenschappen en van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Federale Politie, de FOD Belpo, de FOD Economie en de douane. De Belgische vertegenwoordiger bij de UNESCO wordt ook uitgenodigd. Het platform werd belast met het opstellen van een wet om het Verdrag om te zetten in nationale wetgeving. In 2013 werd een dergelijk ontwerp uitgewerkt.

In haar beleidsnota van april 2017 heeft de staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, in samenwerking met de minister van Justitie, aangekondigd dat zij in de loop van het jaar een wetsontwerp zou voorbereiden ter preventie van de ongeoorloofde invoer, uitvoer en overdracht van eigendom van cultuuroederen. Hieraan werd tot op heden nog geen verder gevolg gegeven.

Wat het UNIDROIT-Verdrag uit 1995 en het Verdrag van Nicosia (2017) van de Raad van Europa betreft, kan worden vastgesteld dat België geen van beide verdragen heeft ondertekend.

2.3 Belgisch wettelijk kader

Het Belgische wettelijk kader bestaat uit volgende normen:

- de wet van 11 september 1962 betreffende de in-, uit- en doorvoer van goederen en de daaraan verbonden technologie;
- de algemene wet van 18 juli 1977 inzake douane en accijnzen;
- de wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuuroederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse Staten zijn gebracht, waarmee gevolg wordt gegeven aan de Europese richtlijn van 1993 (93/7/EEG). Deze wet bevatte geen sanctiemechanisme in geval van overtreding; er werd enkel bepaald dat de overtreder moest gevraagd worden «om zich in regel te stellen»;
- de wet van 13 mei 2003 houdende instemming met het UNESCO-Verdrag van 1970;
- de wet van 30 september 2005 houdende instemming met het Tweede Protocol inzake het Verdrag van Den Haag van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict (1999);
- de wet van 6 juli 2013 houdende instemming met het Verdrag ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water van 2001;
- werden eveneens ingevoerd verordening (EG) nr. 1210/2003 van de Raad van 7 juli 2003 betreffende bepaalde specifieke restricties op de economische en financiële betrekkingen met Irak, alsook verordening (EU) nr. 36/2012 van de Raad van 18 januari 2012 betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Syrië. Op grond van ministeriële besluiten die overeenstemmen met deze Europese verordeningen werd een vergunningensysteem opgezet voor de uitvoer en invoer van goederen uit Irak en Syrië. Deze vergunningen worden uitgereikt door de FOD Economie en zijn bedoeld om de cultuuroederen te beschermen;
- het decreet van 11 juli 2002 betreffende de roerende cultuuroederen en het immaterieel patrimonium van de Franse Gemeenschap, dat de regering de mogelijkheid biedt inbeslagname uit te voeren teneinde de niet-naleving van het vergunningensysteem voor de uitvoer van goederen te bestraffen;
- het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang van de Vlaamse Gemeenschap dat schendingen bestraft van het decreet en verder gaat dan het decreet van de Franse Gemeenschap;

Tevens dient men te verwijzen naar de wet van 20 december 2000 betreffende de schadeloosstelling van de leden van de joodse gemeenschap van België voor hun goederen die werden geplunderd of achtergelaten tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Betreffende de joodse geroofde kunst en weeskunst in onze openbare musea werd in 2014 een interfederale stuurgroep opgericht die wordt gecoördineerd door het Federaal Wetenschapsbeleid, in overleg met de bevoegde diensten van de Gemeenschappen en de federale overheid, om de cultuuroederen met een ongeïdentificeerde en onbekende herkomst, die werden opgenomen in het eindverslag van de Studiecommissie Buysse, verder te onderzoeken.

Overeenkomstig artikel 9, § 2, van de wet van 20 december 2000 betreffende de schadeloosstelling van de leden van de joodse gemeenschap van België voor hun goederen die werden geplunderd of achtergelaten tijdens de Tweede Wereldoorlog, dient de doelstelling van de gegevensbank te worden bepaald bij koninklijk besluit, vastgesteld na overleg in de Ministerraad,

Op het einde van WOII spoort een gespecialiseerde Amerikaanse eenheid (de "Monuments Men") door nazi's gestolen kunstwerken op.

© Foto NIOD Amsterdam

na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (huidige Gegevensbeschermingsautoriteit).

De Commissie voor de schadeloosstelling heeft aanbevolen om de archieven toe te vertrouwen aan het Algemeen Rijksarchief.

De Commissie voor schadeloosstelling ontving meer dan vijfduizend individuele aanvragen waarbij honderdvijftig dossiers in verband met verdwenen cultuurgoederen werden behandeld. In slechts twee gevallen werd een verband tussen de joodse nabestaanden en de federale wetenschappelijke instellingen vastgesteld. Dit was het geval voor een schilderij van Kokoschka uit het Museum voor Schone Kunsten van Gent evenals voor restitutie aan de wettige erfgenamen van één tekening van G. Neyts in het najaar van 2015. Deze 17de-eeuwse tekening kwam tijdens de jaren zeventig via de kunsthandel in het bezit van de Koninklijke Bibliotheek van België.

Door de huidige hervorming van het Federaal Wetenschapsbeleid schortte deze Commissie tijdelijk haar werking op. Er bestaat momenteel nog geen gezamenlijke aanpak voor het restitueren van roofkunst in het algemeen en roofkunst van de Tweede Wereldoorlog in het bijzonder.

3. Stand van zaken

3.1 Beschrijving van het huidige beleid

3.1.1 Op internationaal en Europees vlak

De internationale bestrijding van kunstroof en illegale kunsthandel gebeurt in coördinatie met onder andere Interpol, de World Customs Organization (WCO), het UN Sanctions Monitoring Team (belast met de controle van de manier waarop de landen de resoluties van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties ten uitvoer leggen), het United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), de UNESCO en het UNIDROIT-Centre. Naast deze gecoördineerde samenwerking tussen internationale organisaties bestaan er samenwerkingsverbanden tussen nationale eenheden die illegale kunsthandel bestrijden, waaronder het Europese «*Internal Market Information System*», een ICT-applicatie die de communicatie tussen bevoegde nationale autoriteiten tracht te vergemakkelijken.

Op Europees niveau zijn de informatie-instrumenten en tools de volgende:

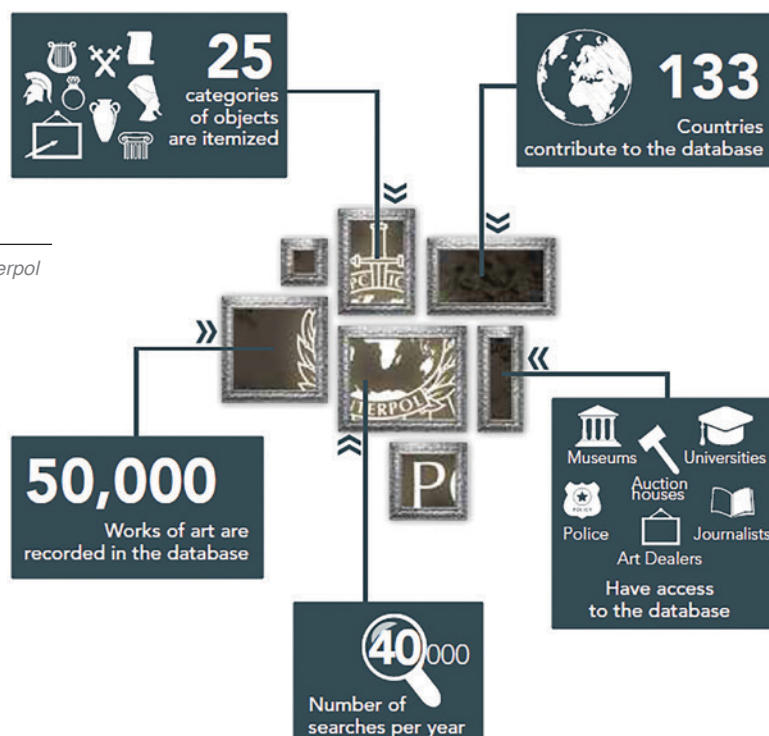
- internationale signaleringen inzake kunstroof en illegale kunsthandel gebeuren enerzijds in de Europese IMI-databank (Europese richtlijn 2014/6 - koninklijk besluit van 5 mei 2016) en anderzijds in de PSYCHE-databank (*Protecting System for Cultural Heritage*) van Interpol;

Het Informatiesysteem voor de interne markt (IMI) is een meertalige ICT-applicatie om de communicatie tussen de bevoegde nationale autoriteiten te vergemakkelijken.

De PSYCHE-databank van Interpol over geroofde kunst wordt echter het vaakst gebruikt. Ze is echter niet zo gebruiksvriendelijk en daarom steunt de Unie de aanpassing en de koppeling ervan aan andere databanken. Momenteel bestaat er echter geen enkel project en zijn er geen middelen om één enkele, gestructureerde databank op te zetten. Men levert wel inspanningen om de bestaande databanken in kaart te brengen en de technologische instrumenten samen te brengen;

- bij Europol wordt kunstroof sinds 2015 als een beleidsprioriteit beschouwd, wat voordien niet het geval was.

De PSYCHE-databank van Interpol

Sinds de publicatie van het SOCTA-rapport (*Serious and Organised Crime Threat Assessment*) staat de strijd tegen kunstgerelateerde criminaliteit immers op het programma en wordt ertegen opgetreden op het niveau van Europol.

Ons land neemt hieraan telkens deel, binnen de grenzen van zijn beperkte middelen;

- de Europese gerechtelijke samenwerking Eurojust is bevoegd om de strijd tegen illegale handel aan te gaan. Eurojust doet dit door snel juridische problemen op te lossen door de bevoegde autoriteiten te identificeren en aanvragen tot samenwerking te vergemakkelijken;

- de Europese Politieschool CEPOL is een Europees agentschap dat opleidingssessies organiseert die onder andere uit online trainingen en de uitwisseling van goede praktijken bestaan;

- het netwerk «EU CULTNET» is een informeel netwerk dat politiemensen samenbrengt die bevoegd zijn op het gebied van de cultuurgoederen. Dat netwerk bestaat sinds 2012 en werd ontwikkeld om de strijd tegen ongeoorloofde handel in cultuurgoederen te ondersteunen. Uit de activiteiten van dat netwerk blijkt dat een lidstaat die criminaliteit rond kunst doelmatig wil bestrijden, bij voorkeur moet beschikken over een gespecialiseerde eenheid of toch minstens over een aantal gespecialiseerde medewerkers met de vereiste deskundigheid;

- sinds een aantal jaar bestaat er bovendien een verhoogde samenwerking tussen de verschillende douaneautoriteiten die regelmatig samenkomen in expertengroepen waarbinnen specifieke problemen worden besproken en «*best practices*» worden uitgewisseld. Recentelijk werd binnen dit samenwerkingsverband op Belgisch-Nederlands initiatief een werkgroep opgericht die zal werken aan richtlijnen voor de «*provenance*»-verificatie en manieren om controlemaatregelen en administratieve procedures te harmoniseren.

Er dient te worden opgemerkt dat een gebrekkige informatiedoorstroming en -deling een effectief en doelgericht beleid tegen illegale kunsthandel en -roof bemoeilijkt. De Wereld Douane Organisatie stelde tijdens een conferentie in het Europees Parlement op 23 mei 2018 dat het op vraag van de douane-diensten zelf een analyse van deze problematiek heeft uitgevoerd. De WCO was hiervoor afhankelijk van data en gegevens die door de EU-lidstaten zelf werden aangeleverd.

Slechts dertien van de achtentwintig EU-lidstaten hebben een positief gevolg gegeven aan de vraag van de WCO om informatie te delen. Zo werden er in 2016 in Frankrijk meer dan twintigduizend kunst- en culturobjecten in beslag genomen zonder dat de data en gegevens over deze inbeslagname(s) vanuit Frankrijk werden overgemaakt aan de WCO. Een gevolg daarvan is dat de studie in kwestie een onvolledig beeld schetst van deze problematiek (op Europese schaal).

3.1.2 In België

a) Federale politie

Voor 1998 was de Algemene Politie steundienst (APSD) belast met de coördinatie van de strijd tegen kunstcriminaliteit en met de contacten met Interpol. Na 1998 zorgde de fusie bij de federale gerechtelijke politie voor een geleidelijke inkrimping van deze afdeling tot één persoon.

De hervorming van de federale politie die vanaf 1 april 2014 operationeel werd, heeft bij de federale gerechtelijke politie geleid tot een afslanking van het personeelsbestand van 508 personen tot 292 personen. In 2016 werd de cel «Kunst en Antiek» hervormd. Zij is sindsdien herleid tot één persoon en op arrondissementeel niveau geïntegreerd.

Bij deze hervorming werd een algemene directie Gerechtelijke Politie (DGJ) operationeel, waaronder vier verschillende departementen vallen, waaronder de Directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC). Binnen het departement DJSOC bestaan dan weer negen gedeconcentreerde gerechtelijke directies (FGP), waaronder het PCO Invalspunt (Operationeel Contactpunt). De cel «Kunst en Antiek» maakt deel uit van deze FGP.

België kent in tegenstelling tot andere Europese landen geen coördinerende dienst die zich specifiek bezighoudt met de strijd tegen kunstroof en illegale kunsthandel zoals die wel bestaat in onder andere Italië (*Comando Carabinieri Tutela Patrimonio Culturale*), Frankrijk (*Office central de lutte contre le trafic de biens culturels - OCBC*) of Nederland (het *Team Kunst- en Antiekcriminaliteit* binnen de Landelijke Eenheid van de Nationale Nederlandse Eenheidspolitie).

De federale politie heeft onder meer de volgende middelen ter beschikking voor het maken van vaststellingen inzake kunstroof en illegale kunsthandel: de eerstelijns politiediensten, de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG), de laboratoria van de centrale directie van de technische & wetenschappelijke politie en de cel «Kunst en Antiek» in haar huidige vorm.

Op het vlak van de handhaving is er echter een probleem omdat noch de douane, noch de politie de problematiek van de kunstroof als een prioriteit beschouwen.

De opleiding van het politiepersoneel met betrekking tot kunstwerken is momenteel ook onbestaande.

Dit heeft tot gevolg dat men ofwel een medewerker met een universitair diploma archeologie of kunstgeschiedenis in dienst moet nemen, ofwel de medewerkers moet aanmoedigen om zichzelf bij te scholen. Zo heeft de verantwoordelijke van de cel «Kunst en Antiek» op eigen kosten en tijdens zijn vrije tijd gedurende drie jaar een opleiding tot antiquair gevolgd.

De diensten van de federale politie bieden geen operationele steun meer op het terrein aan de lokale politiediensten.

Er worden bij de federale politie ook geen statistieken betreffende gestolen kunst meer bijgehouden, het documentatiecentrum is niet meer up-to-date en er worden geen preventieactiviteiten meer opgezet.

b) Lokale politie

Naast de federale politie speelt ook de lokale politie een rol bij de bestrijding van kunstroof en illegale kunsthandel.

Samenwerking tussen het lokale en het federale niveau is noodzakelijk om kunstroof te beperken, de gevallen op te lossen en de werken terug te vinden.

De overdracht van de bevoegdheden inzake kunstroof van de federale politie naar de lokale politie lijkt echter niet evident te zijn.

De lokale politie verzekert de basispolitiezorg, meer bepaald alle opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke politie die nodig zijn voor het beheren van lokale gebeurtenissen en fenomenen die zich voordoen op het grondgebied van de politiezone, evenals het vervullen van sommige politieopdrachten van federale aard. Deze opdrachten worden vervuld vanuit de huidige 188 politiezones die elk één of meerdere gemeenten omvatten (wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus).

De lokale politie voorziet in een «minimale dienstverlening», zoals wettelijk bepaald in het koninklijk besluit van 17 september 2001 en de ministeriële omzendbrief PLP 10 van 9 oktober 2001 die beide de organisatie- en werkingsvormen van de lokale politie bepalen met het oog op het waarborgen van een minimale gelijkwaardige dienstverlening aan de bevolking.

De opsporingsdienst van een lokaal politiekorps bestaat meestal uit vijf tot tien personen. Dit laat niet toe zich volop toe te leggen op het onderzoek naar kunstroof en het is niet realistisch te verwachten dat er binnen elke lokale politie-eenheid een cel kunstdiefstal kan worden opgericht. Het zou jaren duren vooraleer er voldoende ervaring en een voldoende ruim netwerk inzake deze problematiek zou zijn uitgebouwd.

Behalve de eerste vaststellingen en buurtbevraging zal verder onderzoek in geval van kunstdiefstal van waardevolle voorwerpen aan de federale politie worden toevertrouwd door de lokale politie.

Onderzoeksdaden en beleid binnen het (lokale) politiewerk gebeuren bovendien vaak op basis van richtlijnen, inclusief richtlijnen van het College van procureurs-generaal voor de aansturing van politiediensten.

Zo beschikt de lokale politie over heel duidelijke richtlijnen (pv-modellen, checklist, enz.) voor een hele reeks tussenkomsten, zoals bij verkeersongevallen waar de agent zich baseert op het ISLP-systeem (*Integrated System for Local Police*), maar dit is niet het geval voor kunstdiefstal.

De eenvoudige diefstal van een kunstwerk, die weliswaar uitzonderlijk is, komt niet voor in de lijst van artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering, dat het gebruik van bepaalde bijzondere opsporingsmethoden toestaat.

Een ander probleem is dat er op het niveau van de veertien gerechtelijke arrondissementen niet altijd een gespecialiseerd aanspreekpunt is en dat de technische kennis over de kunstwereld onder meer door pensioneringen verloren is gegaan.

De Communicatie- en Informatiediensten van de arrondissementen (CIA), die de administratieve en politionele informatie beheren, worden geacht de informatie over opgehelderde zaken door te geven aan de cel «Kunst en Antiek», maar zij doen dat niet, als gevolg van de ruchtbaarheid die werd gegeven aan het opdoeken van die cel.

Er is momenteel geen zonaal veiligheidsplan waarin kunstroof als prioriteit is opgenomen.

c) Cel «Kunst en Antiek»

De cel «Kunst en Antiek» van de federale gerechtelijke politie staat in voor de documentatie, analyse en coördinatie van alle informatie over gestolen kunstwerken. Via samenwerkingen in binnen- en buitenland bestrijdt de cel de diefstal, vervalsing en heling van kunst door internationale criminele netwerken.

De cel «Kunst en Antiek» volgde in het bijzonder het fenomeen van heling op. Uit de hoorzittingen blijkt dat in 80% van de gevallen van kunstdiefstal helers de opdrachtgevers zijn. De cel heeft eveneens gevallen van kunstvervalsing en oplichting met kunst opgevolgd.

De evolutie van de cel «Kunst en Antiek» is de volgende:

De cel werd opgericht in 1991 en bestond uit vier medewerkers.

In 1998 heeft de gerechtelijke politie het informaticasysteem «Art Information System» (ARTIST) in gebruik genomen. Het aantal medewerkers werd opgetrokken tot zeven, met daarnaast nog een collega van de douane.

In 2004 trok de collega van de douane zich terug, waarna er nog vijf medewerkers overbleven.

Vanaf 2006 is kunstroof niet langer een prioriteit binnen het Nationaal Veiligheidsplan en wordt de capaciteit beperkt tot twee medewerkers.

In 2015 heeft men naar aanleiding van de optimalisering en in het licht van de overbelasting van de DJSOC door extra prioriteiten (dertien in plaats van vijf), een keuze moeten maken en de medewerkers ingezet voor andere prioriteiten van het Nationaal Veiligheidsplan.

Door de herleiding van de cel tot één persoon, is het kunstnetwerk sinds 2015 niet meer operationeel met het daaruit volgend verlies van expertise.

Bijgevolg is de cel niet meer in staat om, onder andere:

- de strijd tegen de kunstroof en de illegale kunsthandel te coördineren;
- operationele steun op het terrein te bieden;
- de dossiers die niet aanwijsbaar zijn aan een specifiek arrondissement op te volgen;
- bijzondere criminaliteitsfenomenen binnen de kunst op te volgen zoals heling, kunstvervalsing en oplichting met kunst;
- tools en richtlijnen op te stellen en aan te bieden aan de lokale politie voor de eerste vaststellingen;
- gespecialiseerde opleidingen te voorzien voor de inspecteurs;
- de thesaurus van de ARTIST-databank bij te houden (die uit 68 000 termen bestaat), alsook de gegevensbank van gestolen kunstgoederen van Interpol aan te vullen en bij te houden;
- via een systeem van alerts de sector snel te informeren over gestolen kunstvoorwerpen of illegale stukken;
- duidelijke statistieken bij te houden omtrent kunstdiefstal en in te staan voor de centrale analyse van kunstdiefstallen om trends te detecteren en door te geven;
- deel te nemen aan het overlegplatform «Invoer, uitvoer en restitutie van cultuuroederen», dat werd opgericht naar aanleiding van het UNESCO-Verdrag van 1970;
- preventieactiviteiten op te zetten op basis van de door haar vastgestelde criminaliteitsfenomenen;

- het documentatiecentrum up-to-date te houden en de informatie te delen met alle stakeholders;
- een *e-service* uit te bouwen waar houders van culturele objecten deze online en vertrouwelijk kunnen registreren;
- een kennisnetwerk te onderhouden waarbij regelmatig overlegd wordt met onderzoekscentra en kunsthistorici;
- het Rijksarchief bij te staan in het kader van het terugvorderen van overheidsdocumenten die zich op onrechtmatige wijze in privéhanden bevinden.

In 2017 beslist de DJSOC om het aanspreekpunt Kunst binnen de dienst operationeel te maken.

De huidige capaciteit van de cel «Kunst en Antiek» is echter zeer beperkt, waardoor ze enkel de nationale diefstallen in de ARTIST-databank registreert, terwijl de internationale signaleringen voor de diefstallen in de Europese IMI-databank (Europese richtlijn 2014/6 - koninklijk besluit van 5 mei 2016) en in de PSYCHE-databank van Interpol gebeuren.

De cel verifieert en identificeert eveneens gestolen goederen op verzoek van Belgische en buitenlandse politiediensten, de magistratuur of Interpol.

Ook wat betreft de officiële diefstalaangiftecijfers tast men in het duister, daar de statistieken nog maar heel beperkt worden bijgehouden sinds 2015.

De cel heeft ook aangegeven dat zij de dossiers die niet aan een bepaald politiearrondissement kunnen worden toegewezen, niet meer opvolgt.

De vrees bestaat dat dit gebrek aan middelen zal leiden tot een de facto straffe- en machteloosheid, waardoor de kans reëel is dat diefstal en heling zullen toenemen, en België in gebreke blijft ten aanzien van de verwachtingen en aanbevelingen van resolutie 2347 van de VN, van de UNESCO (« juridische en praktische maatregelen tegen de illegale handel in cultuurgoederen » CLT/CH/INS-06/22) en van Interpol.

Ter vergelijking hebben andere Europese landen de volgende maatregelen uitgewerkt:

- de *Tutela patrimonio culturale van de Carabinieri* in Italië zet in veertien steden driehonderd carabinieri in. Ze beschikken over een databank, labo's, commissariaten in musea, honderden voertuigen en helikopters;
- in Frankrijk heeft men gespecialiseerde referentiemagistraten, zijn er dertig gespecialiseerde politie-inspecteurs (OCBC - *Office central de lutte contre le trafic de biens culturels*) en tevens experts van de douane. Ook bestaat er een geactualiseerde databank die vergelijkbaar is met ARTIST, namelijk Trema;
- in Nederland heeft men in 2006 de afdeling kunstcriminaliteit afgeschaft maar men is daarvan teruggekomen gezien de impact op het aantal diefstallen. Momenteel werken er vier gespecialiseerde inspecteurs in de cel «Kunst». Er is ook een geactualiseerde databank en een systeem van lokale «taakaccenthouders» die zich in elk korps met kunstcriminaliteit bezighouden;
- in Groot-Brittannië werd de cel «Kunst» bij *Scotland Yard* tijdelijk gedetacheerd ten gevolge van een brand in een appartementsgebouw. Men overwoog deze cel af schaffen, maar na protest werd ze terug in werking gesteld;
- in Letland werd in 2011 een *e-service* opgericht waar burgers en houders van culturele objecten deze laatste online en vertrouwelijk kunnen registreren.

d) ARTIST-databank

Van de twee belangrijkste databanken die door de politiediensten worden gebruikt, vermelden wij eerst de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG), die elke geïntegreerde politiedienst kan raadplegen op basis van bepaalde profielen. De ANG bevat bepaalde elementen die bij wet zijn vastgesteld, zoals de naam, het adres, de kentekenplaat, enz.

Er gelden strenge regels voor de ANG betreffende het bewaren van de toegestane gegevens. Bepaalde gegevens worden na een bepaalde periode gewist.

Hoewel een diefstal van een kunstwerk in de ANG kan worden geregistreerd, is dat niet het geval voor de foto van het werk. Hiervoor zouden specifieke aanpassingen noodzakelijk zijn.

In 1998 werd door de gerechtelijke politie eveneens de «Art Information System» (ARTIST)-databank in gebruik genomen. Deze databank registreert de kunstdiefstallen die op het Belgische grondgebied zijn gebeurd.

Tot 2014 bestond er een systeem van alerts vanuit de cel «Kunst en Antiek» bij de antiquairs.

In 2015 was de ARTIST-databank tijdelijk onbruikbaar om veiligheidsredenen die te maken hadden met de informaticastructuur van de geïntegreerde politie. Anno 2017 is deze databank opnieuw operationeel. In 2015 en 2016 werd de databank echter niet meer aangevuld wegens personeelsgebrek en is er een grote achterstand opgebouwd.

Dit codeerwerk vergt reële kennis over kunstwerken die de cel niet meer bezit. De bedoeling van de databank is immers alle nodige informatie te verstrekken aan de doorsneespeurder.

Bovendien is de ARTIST-databank niet rechtstreeks toegankelijk voor alle politiediensten en is het niet mogelijk om ze te delen met de eenheden op het terrein. Dit heeft in het verleden tot fricties geleid tussen de centrale diensten van de politie en de rechteerteams op het terrein.

In tegenstelling tot onze buurlanden is ze evenmin toegankelijk voor het publiek, de antiquairs en de veilingzalen.

e) Andere databanken

Naast de ARTIST-databank bestaan er ook nog andere internationale databanken zoals het «Art Loss Register» (ALR), dat vanuit Londen wordt beheerd. Deze databank werd opgericht in 1991 en is wereldwijd de grootste private gegevensbank van gestolen en vermiste kunstwerken. Zowel particulieren, musea als verzekeringsmaatschappijen kunnen in dit register gestolen kunstvoorwerpen laten registreren.

Interpol beheert de «Interpol database of Stolen Works of Art» met ongeveer 49 000 objecten (op datum van 1 september 2016) die officieel als gestolen werden opgegeven door de lidstaten. Kunst- en antiekobjecten kunnen dus gestolen zijn, maar toch niet in deze database terug te vinden zijn, bijvoorbeeld omdat lidstaten via de officiële kanalen geen melding hebben gemaakt bij Interpol dat het betreffende object gestolen is.

Frankrijk heeft de TREMA-databank van het «Office central de lutte contre le trafic de biens culturels» gevestigd te Nanterre, die lijkt op de Belgische ARTIST-databank.

De «*National Stolen Art File*» is een database met gestolen kunst- en cultuurvoorwerpen die afhangt van de Amerikaanse inlichtingendiensten (FBI).

«*Art Recovery International*» is een privaat bedrijf dat werd opgericht in 2013 en dat de ArtClaim Database oprichtte. In 2016 werd deze gegevensbank omgevormd tot Artive.org, een digitale databank die wordt beheerd door een Amerikaanse non-profitorganisatie. Deze databank wordt net als de ALR als «zeer efficiënt» beschouwd omdat ze beide wereldwijd verspreid en methodisch zijn.

Er zijn echter een aantal obstakels voor de verspreiding van de informatie op internationale schaal: in het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld moet men betalen om de diefstal van een kunstwerk in de databank aan te geven.

Momenteel bestaat er in België geen databank van kunst- en antiekvervalsers.

Tot slot kunnen ook volgende databanken worden vermeld: de ISLP-databanken (*Integrated System for Local Police*), met andere woorden het informaticasysteem van de lokale politie, en de gegevensbank «terrorisme».

f) Nationaal Veiligheidsplan (NVP) en samenwerking tussen gerecht en politie

De strijd tegen kunstroof en illegale kunsthandel is sinds 2006 niet meer als prioriteit opgenomen in het Nationaal Veiligheidsplan (NVP), inclusief in het NVP voor de periode 2016-2019. Momenteel lijkt deze nieuwe verantwoordelijkheid niet te zijn opgenomen in de zonale veiligheidsplannen. Uit de hoorzittingen blijkt dat de bestrijding van illegale kunsthandel en kunstroof in België een lage vervolgingsprioriteit krijgt van de handhavingsdiensten.

Kunstroof werd ook niet als prioriteit opgenomen in de zonale veiligheidsplannen van de politiezones waar zich veel musea bevinden.

Dit komt onder meer tot uiting in de vaststelling dat er momenteel geen officieel samenwerkingsprotocol bestaat tussen douane en politiediensten inzake (de bestrijding van) kunstroof en illegale kunsthandel.

België heeft geen procureur-generaal belast met het thema kunstroof op het niveau van het parket-generaal. Er is ook geen referentiemagistraat voor kunstcriminaliteit, zoals in Frankrijk of Nederland.

Het is in ons land voor de rechtbanken niet eenvoudig om iemand te vervolgen voor heling.

g) Douane (AAD&A - Algemene Administratie Douane en Accijnzen)

De Belgische douanediensten spelen een beperkte rol in de strijd tegen kunstroof en illegale kunsthandel. Het uitgangspunt van kunsthandel is vrijhandel, waarbij slechts uitzonderlijk import- en exportrestricties gelden. Artikel 36 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie laat echter verboden of beperkingen toe wat de invoer, uitvoer of doorvoer betreft die gerechtvaardigd zijn uit hoofde van de bescherming van nationaal, artistiek, historisch en archeologisch bezit.

België kent een dubbel douanesysteem voor de in- en uitvoer van kunst- en cultuurgoederen. De Gemeenschappen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn bevoegd voor het afleveren van de vergunning die nodig is voor de algemene uitvoer van cultuurgoederen. Voor de in- en uitvoer van cultuurgoederen afkomstig uit Irak en Syrië werd een scharnierdatum vastgelegd. Verrichtingen van voor die datum zijn toegestaan en hiervoor dient een vergunning te worden afgeleverd door de FOD Economie. De scharnierdatum voor Irak is 6 augustus 1990, die voor Syrië 15 maart 2011.

De bevoegdheden van de Algemene Administratie Douane en Accijnzen (AAD&A) bestaan erin tijdelijk goederen tegen te houden, tijdelijk beslag te leggen op goederen en, wanneer de omzettingwet voor het UNESCO-Verdrag van 1970 van kracht zal zijn, controle uit te oefenen op de in- en uitvoer en inbreuken vast te stellen.

Tevens beschikt de AAD&A over een specifieke sanctieregeling voor cultuurgoederen afkomstig uit Irak en Syrië, op grond van de artikelen 231, 249 tot 253 en 263 tot 284 van de algemene wet inzake douane en accijnzen van 18 juli 1977 (geldboete en verbeurdverklaring). Tot op heden werden er nog geen goederen verbeurd verklaard.

Een douaneaangifte is eveneens vereist om een goed in een vrijhaven te plaatsen.

Er bestaat een samenwerkingsprotocol tussen de federale gerechtelijke politie en de douane dat erin voorziet een personeelslid van de douane toe te voegen aan de cel «Kunst en Antiek». Dit samenwerkingsprotocol wordt momenteel echter niet meer toegepast.

Volgens de Vlaamse sectorraad lijkt het erop dat er bij de douane geen gespecialiseerde kennis aanwezig is inzake de bestrijding van kunstroof en de illegale handel in cultuurgoederen. Hierdoor werden er in het verleden geen douaneacties georganiseerd die specifiek gericht zijn op deze problematiek.

De douanediensten voeren in samenwerking met de World Customs Organisation geregeld acties uit waaraan de politie soms meewerkt, maar die acties zijn hoofdzakelijk op het fiscale aspect en op de wetgeving voor in- en uitvoer gericht. Wanneer dat mogelijk is, wordt ook informatie uitgewisseld.

© Photo News

h) Cel voor financiële informatieverwerking (CFI)

De Cel voor financiële informatieverwerking (CFI) is een onafhankelijke administratieve overheid die in 1993 werd opgericht. Ze ontvangt alle meldingen van vermoedens over verdachte financiële transacties die verband houden met witwaspraktijken of de financiering van terrorisme.

Kunstroof is voor de CFI een zorgpunt omdat de regering de Cel gevraagd heeft, naar aanleiding van de aanslagen van 22 maart 2016, een risicoanalyse op te maken met betrekking tot de financiering van terrorisme. De CFI zal hierover op korte termijn een aanbeveling formuleren ten aanzien van de federale regering.

Kunstroof is zelden een geïsoleerd feit en maakt vaak deel uit van grotere dossiers inzake corruptie of witwasserij.

Er bestaat bovendien volgens de CFI een duidelijk verband tussen verschillende fenomenen: belastingparadijzen, kunstroof, financiering van terrorisme en vrijhavens.

Voor wat België betreft, stelt de CFI dat zij sinds haar ontstaan geen enkele aangifte genoteerd heeft met betrekking tot verdachte kunsttrafiekken, waardoor zij ook nog geen enkel onderzoek heeft gevoerd.

De CFI heeft echter weet van het bestaan van een dergelijk dossier bij de gerechtelijke instanties van ons land.

De hoofdconservator van het departement Oudheid van de Koninklijke Musea Kunst en Geschiedenis gaf aldus aan dat hij als expert inzake archeologisch erfgoed al een stuk of twintig keer cultuurgoederen van verdachte oorsprong heeft moeten analyseren in opdracht van douane en justitie.

Tot vandaag heeft de CFI geen enkele melding ontvangen van witwaspraktijken of financiering van terrorisme die in verband staan met het smokkelen van oude kunstvoorwerpen.

Deze vaststelling betekent niet dat «alles wettelijk verloopt», onder andere omdat de CFI over «informele informatie» beschikt dat in de kunsthandel soms een dubbele boekhouding wordt gehanteerd en betalingen buiten banktransacties om gebeuren.

De CFI stelt daarenboven dat zij tot op heden nog geen aangiftes heeft ontvangen betreffende kunstaankopen ten belope van een hoger bedrag dan 3 000 euro.

Belgische antiquairs hebben in tegenstelling tot hun Franse collega's geen enkele verplichting om vermoedens van illegale transacties te melden bij de CFI. In Frankrijk bestaat er reeds sinds 2001 een verplichting om dat te doen bij de *Cellule française du traitement du renseignement et de l'action contre les circuits financiers clandestins* (Tracfin). Desondanks kwamen tot op heden geen meldingen binnen.

De CFI heeft geen rechtstreekse toegang tot de ARTIST-databank van de federale politie, maar moet daarvoor een aanvraag richten tot de dienst DJSOC van de federale politie. Daartegenover staat dat de CFI wel toegang heeft tot de gegevensdatabank van Interpol indien de toegang wettelijk gemotiveerd is op basis van een concreet dossier.

i) UNESCO-Commissies in België

België is de enige lidstaat van de Verenigde Naties die door zijn specifieke staatsstructuur twee UNESCO-commissies telt die een uitstekende onderlinge relatie hebben.

Deze goede relatie komt onder meer tot uiting binnen de gemeenschappelijke inspanningen van beide commissies om de nog bestaande Belgische UNESCO-commissie om te vormen tot het Federaal Overlegplatform van de Belgische UNESCO-commissies (FOBUC), dat de afstemming van het beleid in dossiers beoogt tussen de twee Belgische UNESCO-commissies en de vertegenwoordigingen in Parijs.

De Vlaamse UNESCO-Commissie onderhoudt samenwerkingscontacten met enkele sterke nationale UNESCO-commissies in Europa, waaronder de Nederlandse en de Duitse die beide niet enkel financieel sterk zijn maar ook over belangrijke knowhow beschikken. Daarnaast worden er contacten opgebouwd met Frankrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk.

De Vlaamse UNESCO-Commissie speelt een verbindende rol binnen de Vlaamse Gemeenschap en geeft daarbij onder andere ondersteuning op het terrein via het Vlaamse Trustfonds, dat zich al enkele jaren inzet voor de bewaring van cultureel erfgoed in Syrië. Dit krijgt vorm binnen een samenwerkingsproject tussen de Europese Unie en de Vlaamse regering dat werd aangevat op 1 maart 2014 en als doelstelling heeft om een operationeel antwoord te bieden op het verlies aan cultureel erfgoed in Syrië en om de post-conflictsituatie voor te bereiden. Eind 2016 besloot de Vlaamse regering over te gaan tot de financiële ondersteuning van de beslissingen van het Werelderfgoedcomité met betrekking tot de werelderfgoedplaats in Palmyra.

De «*Commission belge francophone et germanophone pour l'UNESCO*» van haar kant neemt al enkele jaren initiatieven om de problematiek van de kunstroof en de illegale kunsthandel onder de aandacht te brengen, onder andere door de organisatie van een studiedag over de bekrachtiging van het UNIDROIT-Verdrag (georganiseerd in 2010) en de problematiek van de illegale handel in cultuurgoederen als financieringsbron van terrorisme en gewapende groepen (studiedag eind november 2016).

3.2 Culturele, economische en wetenschappelijke actoren

3.2.1 Culturele actoren

a) Musea

Musea nemen een bijzondere plaats in binnen de problematiek van de illegale kunsthandel en kunstroof: musea zijn immers zowel (potentiële) slachtoffers van diefstal als (potentiële) ontvangers van cultuurgoederen afkomstig van illegale handel.

In musea is het optreden van de beroepsmensen gebonden door een deontologische code van de «*International Council of Museums*» (ICOM). Deze code omvat een addendum voor natuurhistorische musea, die daarenboven aan de CITES-normen (*Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora*) moeten beantwoorden, aan het Verdrag van Rio van 1992 inzake biologische diversiteit, alsook aan het Protocol van Nagoya van 2010 inzake toegang tot genetische bronnen en de billijke en evenwichtige verdeling van de baten die voortvloeien uit het gebruik ervan.

Deze deontologische code voorziet in twee centrale punten, waaronder een omkering van de bewijslast waarbij de persoon die een object verwerft zich beslist moet informeren over de herkomst ervan. Een tweede element is een «*due diligence*» (zorgvuldigheidsverplichting), namelijk de verplichting een inspanning te leveren om alle relevante informatie te verkrijgen over een cultuurgoed dat men verwerft. Dit betekent dat volgens deze deontologische code geen enkel object of specimen wordt verworven door aankoop, gift, lening, leaat of ruil indien het verwervend museum niet zeker is van het bestaan van een behoorlijke eigendomstitel, waarbij bovendien het onderscheid gemaakt dient te worden tussen een eigendomsakte en een bewijs van rechtmatige eigendom.

Men stelt vast dat er coördinatie is met Interpol en andere instellingen. Voorts werd in 2013 een «Observatorium voor illegale handel» opgericht door ICOM, dat belast is met het centraliseren van informatie in dat verband.

ICOM werkt bovendien met een systeem van «rode lijsten»: dit zijn lijsten van cultuurgoederen die risico lopen of die al illegaal verhandeld worden. Er bestaan momenteel een twaalfstal lijsten voor Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

De laatste dateert van 2016, waarbij toen vooral Mali onder de loep werd genomen.

De Europese Commissie maakt een lijst op van de meest bedreigde cultuurgoederen in de wereld die het voorwerp kunnen zijn van illegale handel en plunderingen, zoals archeologische voorwerpen, delen van verbrokkelde monumenten, mozaïeken, enz.

België kent twee ICOM-afdelingen die zich net als andere nationale afdelingen en het centraal secretariaat in Parijs richten op de belangenbehartiging van hun musea en professionele instellingen, onder andere inzake kunstroof en (illegale) kunsthandel.

ICOM wijst op de meestal slechte bescherming van musea en religieuze plaatsen - zowel in België als elders - wat een significante impact heeft op de problematiek van kunstroof

en illegale kunsthandel. De vele publieke collecties in musea en kerken lijden al jaren onder gerichte diefstallen die het erfgoed van ons land aantasten.

Op lokaal vlak zijn er ook veel diefstallen in onze musea wegens de slechte bescherming van cultuurgoederen, een gebrekkige beveiliging van musea en religieuze sites, het ontbreken van gestandaardiseerde inventarissen of slecht opgeleid of slecht betaald personeel. Dit geldt voor België net als voor andere landen, ook landen in oorlog.

De inventaris is een verplichting die normaal gezien voortvloeit uit artikel 5 van het UNESCO-Verdrag van 1970.

Om inventarissen op te maken, bestaat onder andere de norm die door Interpol, ICOM en het Getty Museum is opgesteld, de Object-ID-Compliant-norm. Die standaard omvat foto's van het object en informatie over acht punten betreffende het object.

Na de aanslagen van 22 maart 2016 werden Brusselse musea uitgerust met individuele toegangspoortjes en metaaldetectoren, en werd extra personeel aangeworven om bezoekers te fouilleren. Deze kosten werden door de musea zelf gedragen. Het aantal bezoekers is echter aanzienlijk gedaald waardoor de Brusselse musea tegelijkertijd geconfronteerd worden met stijgende kosten en dalende inkomsten.

De inventaris is een verplichting die voortvloeit uit artikel 5 van het UNESCO-Verdrag.

Om onder andere de kosten van de beveiliging van musea (en andere instellingen) beheersbaar te maken, werd reeds meerdere malen voorgesteld om na te denken over mogelijke publiek-private partnerschappen of nog te bestuderen of gerichte en aangepaste financieringsmethoden of fiscale stimuli mogelijk zijn teneinde de Belgische instellingen van voldoende financiële middelen te voorzien om hun collecties en vestigingen correct te beveiligen.

b) Kerken

Er bestaat een inventaris van het roerend Belgisch kerkelijk erfgoed. Het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK-IRPA), een federale wetenschappelijke instelling die tot taak heeft het cultureel en artistiek erfgoed van het land te documenteren, te bestuderen en te conserveren, heeft in de jaren 1960-1970 een inventaris gemaakt van het roerend erfgoed in alle Belgische kerken.

Vandaag zijn die gegevens gratis raadpleegbaar in «BALAT», een databank met meer dan 800 000 opnames (www.kikirpa.be). De inventarisering wordt aan de hand van foto-opnames in kleur voortgezet en langzaam maar zeker geactualiseerd. Het «Centre interdiocésain du patrimoine et des arts » (CIPAR) maakt gebruik van deze databank. Ook de cel «Kunst en Antiek» van de federale politie gebruikt deze databank geregeld.

Het Centrum voor religieuze kunst en cultuur (CRKC) richt zich in hoofdzaak op dienstverlening inzake (on)roerend religieus erfgoed en de beveiliging van kerken en andere religieuze gebouwen tegen vernieling, vandalisme en diefstal. Het CRKC is binnen het Vlaams Gewest bevoegd voor de gebouwen (parochiekerken en kloostergebouwen) en binnen de Vlaamse Gemeenschap voor de objecten.

In de Franse Gemeenschap bestaat het «*Centre interdiocésain du patrimoine et des arts*» (CIPAR). Het is een vzw die werd opgericht door de Franstalige Belgische bisdommen, met als opdracht het coördineren van hun inspanningen om het religieus erfgoed te beschermen, te bewaren en te valoriseren.

Het CRKC beoogt het ontvouwen van een globale werking ten behoeve van kerkfabrieken om hen te helpen hun kerk op een veilige manier open te houden. Deze werking inzake veiligheidszorg gaat uit van een heel laagdrempelige benadering met eenvoudige en goedkope maatregelen.

Het CRKC beschikt zelf over een databank die vooral gebruikt wordt voor het inventariseren van de goederen van de verschillende religieuze ordes (kloosters en abdijen). In deze databanken is het mogelijk om te kiezen of men het patrimonium kenbaar maakt aan de wereld dan wel of men dit privaat bewaart.

In geval van diefstal heeft het CRKC een blog ontwikkeld die een model van aangifte van gestolen goederen bevat, inclusief een link naar de cel «Kunst en Antiek» van de federale politie waardoor de informatie gekend is bij deze dienst. Op die manier draagt het CRKC bij tot het wereldkundig maken van diefstallen zonder daarbij op te treden als politievervangende instantie.

In tegenstelling tot de situatie in Groot-Brittannië is de aangifte van diefstal bij het CRKC kosteloos, omdat het beschouwd wordt als een dienst aan de nationale en internationale gemeenschap.

Het CRKC benadrukt het belang van een goede inventaris van de roerende goederen en dan in het bijzonder van ons roerend en onroerend patrimonium. Als «*good practice*» geldt de handleiding van het CRKC over het opstellen van een beschrijvende (kerk) inventaris met foto's.

Sinds 1 januari 2018 ligt de bevoegdheid inzake de databanken van de verschillende provincies bij de Vlaamse overheid. De invoering van eenzelfde uniek inventarissysteem valt te overwegen.

Het CRKC heeft ook een systeem ontwikkeld voor de beveiliging van religieuze gebouwen via een risicoanalyse, die zowel een brand- als een diefstalbeveiliging omvat. De diefstalbeveiliging bestaat uit het opstellen van inventarissen, waarbij met behulp van fotomateriaal

meer beschrijvend wordt gewerkt, de beeldhouwwerken voorzien van kettingen, alarmen en camera's plaatsen, zorgen voor een goed sleutelbeheer, de kerken openlaten, enz.

Het CRKC is tevreden over de samenwerking met de verschillende betrokken actoren inzake kunstroof, voornamelijk met de federale politie.

Het CRKC werkt immers niet samen met de lokale politie, maar wel met de cel «Kunst en Antiek» van de federale politie voor de registratie van de diefstallen.

Als «*good practice*» geldt de handleiding van het CRKC over het opstellen van een (kerk)inventaris.

In Vlaanderen is de samenwerking van het CRKC met de provincies eind 2017 gestopt door een wijziging van de staatsstructuur (het Vlaamse regeerakkoord 2014-2019 bepaalt dat de provincies niet langer persoonsgebonden bevoegdheden zullen uitoefenen, i.c. bevoegdheden op het vlak van sport, cultuur, jeugd, welzijn en gelijke kansen, geconcretiseerd bij decreet van 18 november 2016 houdende de vernieuwde taakstelling en gewijzigde financiering van de provincies). In Wallonië heeft tot op heden nog geen dergelijke interne staats Hervorming plaats gehad.

c) Archieven

Tijdens de jaarlijkse conferentie van de International Council on Archives (ICA) in Seoul (2016) en Mexico (2017) werd de noodzaak om internationaal beter samen te werken in de strijd tegen de (illegale) handel en smokkel van archiefdocumenten herbevestigd, o.m. in de *Seoul Declaration* en de *Mexico City Declaration*.

Uit de bijdrage van het Rijksarchief blijkt dat de archiefsector zich miskend en dubbel benadeeld voelt. Deze sector bevindt zich op het raakvlak van publieke en wetenschappelijke opdrachten en meent daardoor dubbel te zijn getroffen door de afschaffing van de cel «Kunst en Antiek».

De Rijksarchivaris wijst erop dat een overheidsdocument dat in België uit zijn wettelijke bewaarplaats wordt ontvreemd, geen enkele bijzondere bescherming geniet. Een gevoel van machteloosheid bekruipt het Rijksarchief omdat het moet instaan voor het terugvorderen van documenten die zich op onrechtmatige wijze in privéhanden bevinden. In tegenstelling tot de Rijksarchieven in het buitenland beschikt het over geen enkele macht om deze teruggave af te dwingen. Hiervoor werd door het Rijksarchief voordien een beroep gedaan op de cel «Kunst en Antiek», wat momenteel niet meer mogelijk is.

Voor het Rijksarchief betekent het uitdoven van de cel «Kunst en Antiek» dat zijn opdracht om unieke wetenschappelijke en juridische authentieke gegevens te bewaren moeilijker wordt, hoewel het waarborgen van de openbare orde onder zijn verantwoordelijkheid valt.

d) De wetenschappelijke wereld

Tijdens de hoorzittingen heeft de vertegenwoordiger van de wetenschappelijke wereld de problematiek van plunderingen en de omvang van die plaag duidelijk aangetoond. Een geroofd kunstwerk of mozaïek verstrekt geen enkele informatie over de plaats binnen de cultuur waaruit het voorkomt. De wetenschappers vragen bijkomende middelen om te kunnen blijven inventariseren en publiceren.

Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen diefstal en plundering, met andere woorden clandestiene opgravingen.

Vernieling van het patrimonium wordt op dit ogenblik als een oorlogsmisdaad erkend, maar het plunderen niet.

Er zijn twee soorten verantwoordelijkheden: die van de plunders en die van de tussenpersonen, want laatstgenoemden halen het grootste financiële voordeel uit die illegale handel en moeten dus strenger gestraft worden.

3.2.2 Economische actoren

a) Op internationaal niveau

De onwettige handel in cultuurobjecten is o.m. een gevolg van het ontbreken van een uniforme definitie van de term «cultuurobjecten», het gebrek aan wetgeving die het cultuurpatrimonium beschermt van een land dat het slachtoffer is van diefstal of vernieling, het gebrek aan reglementering inzake de invoer van cultuurobjecten en het bestaan van een rendabele handel met veel vraag naar cultuurobjecten.

Vrijhavens («freeports») spelen een belangrijke rol binnen de internationale kunsthandel en kunstroof door het bijzondere statuut dat ze hebben inzake de vrijstellingen op geïmporteerde en geëxporteerde goederen van en naar deze territoria. Belangrijke vrijhavens op het Europese continent zijn die van Berlijn en de Zwitserse vrijhavens, waarbij vooral de vrijhaven van Genève internationaal bekendstaat als belangrijke opslag- en verhandelplaats voor kunst- en cultuurobjecten.

Een studie uitgevoerd in het kader van de Financial Action Task Force (FATF) uit 2010 met betrekking tot misbruiken van vrijhavens en het verband met het witwassen van geld stelt dat de actoren die zich inlaten met georganiseerde misdaad erin slagen het gebrek aan transparantie van deze zones uit te buiten, o.m. voor het financieren van terrorisme.

b) Antiquairs en kunsthandelaars - Veilingen en toonzalen

De aankoop van kunstvoorwerpen gebeurt in België vandaag hoofdzakelijk met cash geld indien het plafond van 3 000 euro niet wordt overschreden, zoals wettelijk bepaald.

In tegenstelling tot Frankrijk waar de antiquairs de dubbele verplichting hebben om een register bij te houden over de verkoop van kunstvoorwerpen en verdachte transacties te melden, hebben Belgische antiquairs en kunsthandelaars geen verplichting om dit soort transacties te melden.

De Belgische antiquairs zijn niet verplicht een register bij te houden van de kunstvoorwerpen waarover zij beschikken.

Men moet echter vaststellen dat tot op heden geen enkele verdachte transactie bij Tracfin (*Cellule française de lutte contre le blanchiment de capitaux et le financement du terrorisme*) werd gemeld.

De Belgische antiquairs hebben evenmin de verplichting een register bij te houden van de kunstvoorwerpen waarover zij beschikken en die te koop worden aangeboden, terwijl dit wel bestaat voor de aan- en verkoop van metalen in bulk, wapens en edelmetalen. Momenteel bestaat er geen Belgische instelling die toezicht houdt en/of controle uitoefent op het doen en laten van de Belgische antiquairs.

Het UNESCO-Verdrag van 1970 vraagt nochtans expliciet dat de handelaren een register bijhouden van inkomende en uitgaande stukken.

Hoewel het bijhouden van een dergelijk register wat omslachtig en zwaar is, hebben de vertegenwoordigers van de Belgische antiquairs tijdens de commissiehoorzittingen aangegeven in te stemmen met het bijhouden van een verplicht register van hun transacties.

Er bestaat reeds een handvest voor antiquairs en ze staan eveneens positief ten opzichte van een nauwe samenwerking met de cel «Kunst en Antiek».

Het beroep «kunstexpert» is vandaag in België niet wettelijk geregeld. Bijgevolg kan iedereen zich deze titel aanmeten zonder een diploma of bekwaamheidsattest te moeten voorleggen.

c) De verzekeringssector

Het aantal actoren dat actief bezig is met de verzekering van kunstwerken en vermogensobjecten is uiterst beperkt: er bestaat slechts één enkel Belgisch kabinet dat zich met deze materie bezighoudt samen met enkele internationale verzekeraars die in België actief zijn.

Volgens schattingen op het terrein zouden slechts 20 % van het totaal aantal kunstwerken verzekerd zijn. Binnen het totaal aantal verzekerde kunstwerken gaat het in 80 % van de gevallen om materiële schade tijdens het hanteren of vervoeren van het werk. In 10% van de gevallen is de schade het gevolg van brand of het blussen van een brand door de brandweer. Tot slot is slechts 10% van de schadegevallen te wijten aan diefstal, inclusief vandalisme. Ongeveer 80% van deze laatste 10% betreft diefstallen in kerken en gebedsplaatsen.

Het basiscontract voor de verzekering van kunstwerken is een «*all risk verzekering*» of een verzekering «van nagel tot nagel». Alles is gedekt, behalve de uitsluitingen, in tegenstelling tot een klassieke overeenkomst waarin enkel gedekt is wat expliciet wordt vermeld.

In dat kader gaat het om twee waarborgen: diefstal en inbeslagname door de douane. De verzekeraars onderscheiden drie soorten diefstal: diefstal met inbraak, diefstal met getuigenis en wat men in het Engels «*mysterious disappearance*» noemt.

Wat de inbeslagneming door de douane betreft: deze valt normaal gezien onder de standaarduitsluitingen, maar die uitsluiting kan geval per geval afgekocht worden, naargelang van de tentoonstellingen, de eisen van de ontleners, enz. Die uitsluiting kan gevolgen hebben voor de culturele uitwisselingen.

Verzekeraars zijn verplicht om inlichtingen in te winnen over hun cliënt en die te bewaren.

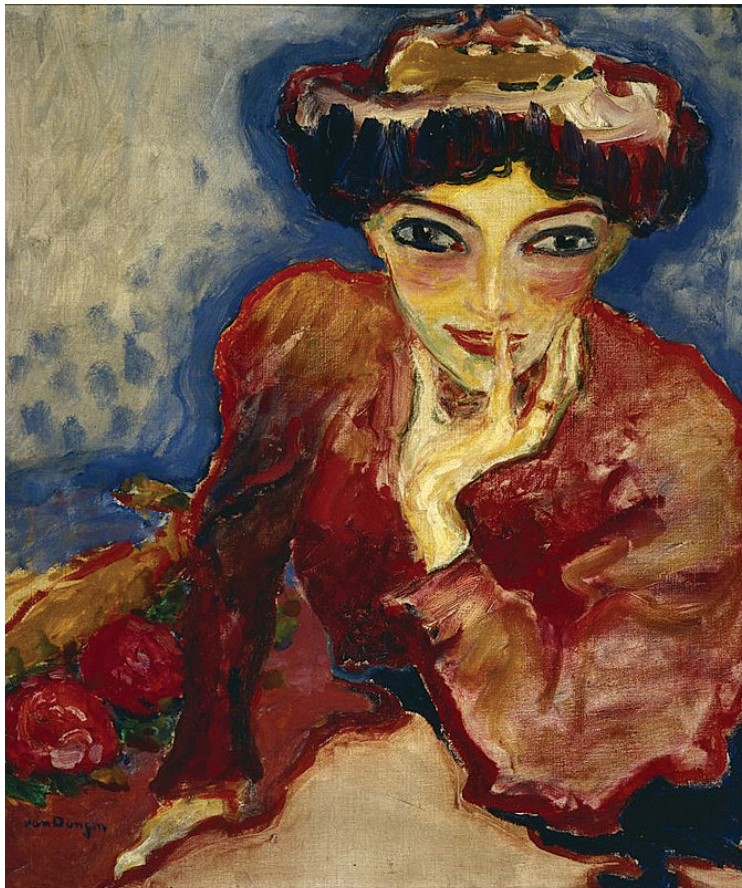
De verzekeraars zijn uiteraard voorstander van preventieve maatregelen om alle uitgaven bij bepaalde kunstdiefstallen te voorkomen.

Het is voor hen altijd interessant om een kunstwerk te recupereren aangezien zij eigenaar worden van het werk in kwestie.

Over het fenomeen van «*artnapping*», waarbij losgeld wordt gevraagd voor een gestolen kunstwerk, bestaat discussie of het nu effectief toeneemt. In België gaat het om twee gevallen in tien jaar. Kunstwerken die onverkoopbaar zijn op de kunstmarkt gezien hun bekendheid, worden gestolen en enkele jaren bijgehouden om deze, na verjaring van de feiten, via onderhandelingen aan te bieden aan verzekeringsmaatschappijen. Deze betalen een percentage van de waarde en dit gebeurt soms op offshore rekeningen of in cash. De verzekeringen recupereren aldus wel het kunstwerk aan een lagere prijs dan de werkelijke waarde, maar tegelijk wordt het fenomeen van «*artnapping*» op die manier onrechtstreeks aangemoedigd.

Hoewel het in België een zeer beperkt fenomeen blijft, hebben experts tijdens de *International Fine Art & Specie Insurance Conference* (IFASIC) die in 2015 in Madrid werd georganiseerd, gesteld dat er in 20 % van het totaal aantal kunstdiefstallen sprake is van «*artnapping*».

Er kunnen veel verbanden worden gelegd tussen het witwassen van geld en de handel in kunstwerken. Sedert de goedkeuring van de laatste Europese MIFID-normen (*Markets in Financial Instruments directives*), die van toepassing zijn op bedrijven in de bank- en verzekeringssector, moet een verzekeringsmaatschappij of een makelaar de bevoegde overheid verplicht informeren over elk vermoeden van witwaspraktijken. De bevoegde overheid is de CFI.

© Van Buuren Museum en Tuinen

Er werden in 2013 in het Van Buuren museum (Ukkel) een tiental werken gestolen. Volgens de pers werd onderhandeld over losgeld. Het topstuk was "La Penseuse" van Kees van Dongen.

1. Het wettelijk kader

De Senaat beveelt de bevoegde autoriteiten aan om:

1.1. Internationaal

1.1.1. Het UNIDROIT-Verdrag

1. de mogelijkheid te onderzoeken om het UNIDROIT-Verdrag inzake gestolen of onrechtmatig uitgevoerde cultuurgoederen van 1995 te ratificeren. De principes van dit Verdrag gaan verder dan het UNESCO-Verdrag van 1970, onder andere door te voorzien in een breder materieel toepassingsgebied voor de regeling inzake de teruggave van culturele goederen. Omzetting naar nationaal recht is bovendien niet nodig, omdat het UNIDROIT-Verdrag rechtstreeks toepassing heeft («*self executing application*»);

2. hiervoor, op korte termijn, een overleg te organiseren met alle relevante actoren (federale regering en regeringen van de deelstaten, academici, middenveld, ICOM, antiquairs, enz.);

1.1.2. Het Verdrag van Nicosia

3. de ratificering van het nieuwe Verdrag van de Raad van Europa (*Convention on Offences relating to Cultural Property*), opengesteld voor ondertekening op 19 mei 2017 in Nicosia, te steunen, onder voorbehoud van een voorafgaand juridisch onderzoek dat de impact en de interactie met de andere bestaande juridische instrumenten nagaat. Deze Conventie vult de leemten aan die er nog zijn in het internationaal strafrecht, door de Staten te dwingen ernstige misdrijven betreffende cultuurgoederen strafbaar te stellen;

1.1.3. Andere maatregelen

4. zich bij de VN-Veiligheidsraad in te zetten om een nieuwe resolutie uit te werken waarbij de plundering van cultureel erfgoed als een oorlogsmisdaad wordt beschouwd, naar het voorbeeld van de eerder goedgekeurde resolutie 2347 van de VN-Veiligheidsraad betreffende de vernieling van cultureel erfgoed, die de vernieling van cultureel erfgoed erkent als een oorlogsmisdaad;

5. zich aan te sluiten bij de Europese dynamiek die de bescherming van ons Europees erfgoed beoogt en bij de Europese Unie erop aan te dringen het bestaande wettelijk kader te vervolledigen;

6. in het bijzonder, het Europees initiatief COM (2017) 375 te steunen dat ertoe strekt specifieke importcertificaten op te leggen aan invoerders van cultuurgoederen die ouder zijn dan tweehonderdvijftig jaar om hun legale karakter aan te tonen;

1.2. Nationaal

7. het UNESCO-Verdrag van 1970 op elk betrokken niveau in België te ratificeren, teneinde de ongeoorloofde invoer, uitvoer en overdracht van eigendom van cultuurgoederen tegen te gaan.

Nu ontbreekt de juridische grond en kan de douane noch de goederen in beslag nemen (tenzij er sprake is van diefstal, heling of vervalsing), noch de invoer van cultuurgoederen die illegaal uit het land van herkomst zijn gehaald, bestraffen.

Het uitgewerkte voorstel van wetsontwerp van 2013 dat werd opgesteld met het interfederale overlegplatform «Invoer, uitvoer en restitutie van cultuurgoederen» vormt hiertoe de perfecte aanzet;

8. sanctiemechanismes toe te voegen aan de wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse Staten zijn gebracht;

9. een gereguleerd kader voor de kunsthandel in te stellen.

2. Veiligheid en justitie

De Senaat beveelt de bevoegde autoriteiten aan om:

2.1. Geïntegreerde politie

2.1.1. De cel «Kunst en Antiek»

10. een federale coördinerende dienst op te richten die zich specifiek bezighoudt met de strijd tegen kunst-roof en illegale kunsthandel, net als in andere landen (Italië, Frankrijk, Nederland, enz.);

11. hiervoor, de beslissing tot hervorming van de cel «Kunst en Antiek», beslist tijdens de vorige legislatuur, te herzien;

12. de cel «Kunst en Antiek» van de federale politie te reactiveren en ze uit te breiden met de nodige expertise zodat ze het vervullen van haar taken kan waarborgen;

13. de opdrachten van de gereactiveerde cel «Kunst en Antiek» in te schrijven in de nieuwe structuur van de geïntegreerde politie om een juiste en efficiënte taakverdeling tussen de federale en lokale politie te waarborgen;

14. de deelstaten te betrekken bij de activiteiten van de cel «Kunst en Antiek», rekening houdend met hun wettelijke en grondwettelijke bevoegdheden inzake de bescherming van het erfgoed;

15. de cel «Kunst en Antiek» te belasten met de coördinatie van volgende taken:

- operationele steun bieden op het terrein en de geïntegreerde politie betrekken bij haar werkzaamheden om de informatie beter te kunnen coördineren;
- de dossiers die niet aanwijsbaar zijn aan één bepaald politiearrondissement opvolgen in nauw overleg met de betrokken arrondissementen en indien nodig zelf op het terrein speuren;
- bijzondere aandacht schenken aan het fenomeen van heling omdat in 80% van de kunstdiefstallen helers de opdrachtgevers blijken te zijn;
- de coördinatie verzekeren van de strijd tegen kunstvervalsing en oplichting met kunst;
- een draaiboek uitwerken bestemd voor lokale politiediensten die geconfronteerd worden met een kunstroof. Dit draaiboek dient elementaire richtlijnen en tools te omvatten voor de eerste vaststellingen door de lokale politie;
- gespecialiseerde opleidingen voor politiepersoneel voorzien over kunst (werken) en over de problematiek van de kunstroof en de illegale kunsthandel;
- het bevorderen van transnationale samenwerking en informatie-uitwisseling alsook van de snelle verspreiding van informatie over gestolen kunstwerken in de internationale databanken;
- onderzoek voeren, in samenwerking met de douane en de Cel voor financiële informatieverwerking (CFI), naar de illegale handel in kunstwerken ter financiering van terrorisme;
- een optimale samenwerking met het interfederaal overlegplatform «Invoer, uitvoer en restitutie van cultuuroederen» instellen waarbij de cel «Kunst en Antiek» het centrale contactpunt met een coördinerende doelstelling wordt en

waarbij het overlegplatform instaat voor de beleidsmatige, strategische en tactische uitwerking van de strijd tegen kunstroof;

- het documentatiecentrum terug actualiseren en, via de arrondissementsverantwoordelijke, initiatieven nemen om dit ter kennis te brengen van de politiezones;

- de Thesaurus van de vernieuwde ARTIST-databank bijhouden, de historische achterstand van deze databank wegwerken en de gegevensbank van gestolen kunstgoederen van Interpol opnieuw aanvullen;

- duidelijke statistieken bijhouden over kunstdiefstal en deze regelmatig publiceren, instaan voor het gecentraliseerd analyseren ervan teneinde trends te detecteren en hierover communiceren naar alle stakeholders;

- regelmatig preventieactiviteiten uitwerken op basis van waargenomen criminaliteitsfenomenen;

- een e-service ontwikkelen waar particulieren en houders van cultuurgooederen deze online en vertrouwelijk kunnen registreren, naar het bestaande voorbeeld van Letland;

- de aanwezige expertise centraliseren en versterken en een netwerk uitbouwen;

- de antiquairs, galerijen, internetveilingssites en veilingzalen via een systeem van alerts op de hoogte houden van recent gestolen stukken;

- de onderzoekscentra en de kunsthistorici op regelmatige basis betrekken bij het bestaande netwerk van de cel «Kunst en Antiek»;

- het Rijksarchief actief ondersteunen bij de terugvordering van overheidsdocumenten die zich op onrechtmatige wijze in privéhanden bevinden;

2.1.2. De Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) en de «Art Information System» (ARTIST)-databank

a) De Algemene Nationale Gegevensbank (ANG)

16. de wettelijke termijn voor het bewaren van gegevens betreffende kunstroof bij de Algemene Nationale Gegevensbank uit te breiden en hiertoe een wijziging te overwegen van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt;

17. de nodige aanpassingen door te voeren om het mogelijk te maken foto's van gestolen en/of verdwenen kunstvoorwerpen aan de Algemene Nationale Gegevensbank toe te voegen;

b) De «Art Information System» (ARTIST)-databank

18. te voorzien in technische verbeteringen en een uitbreiding van de ARTIST-databank.

Deze upgrade moet geolocatie, aansluiting op PoliceMaps, geautomatiseerde rapportage aan Interpol, alsook een sterkere beeldverwerking en -vergelijking mogelijk maken. Het online brengen van ARTIST moet eerstelijns politiediensten de mogelijkheid geven de databank te raadplegen op het terrein en via mobiele toepassingen foto's van de betreffende objecten en bijkomende informatie toe te voegen;

19. de nationale ARTIST-databank, voor zover veilig gebruik gegarandeerd kan worden, in te kapselen in het Interpol PSYCHE-project;

20. een geautomatiseerde interactie en gegevensdeling te ontwikkelen tussen deze

twee databanken voor gestolen kunstobjecten die mogelijk het voorwerp uitmaken van internationale verkoop;

21. de vernieuwde ARTIST-databank op korte termijn eveneens rechtstreeks toegankelijk te maken voor de douane, zoals dat het geval is in Italië waar de Italiaanse politie- en douanediens ten overstaan van een applicatie beschikken, waarmee ze een foto kunnen nemen van verdachte kunst, die dan online kan worden vergeleken met de bestaande databanken;

22. de vernieuwde ARTIST-databank in tweede lijn kosteloos open te stellen voor het publiek, de antiquairs en de veilingzalen en dit naar het voorbeeld van onze buurlanden;

23. meer specifiek, een spiegelsite en/of een applicatie te overwegen waarbij de objectgegevens gemakkelijk online kunnen worden geraadpleegd, ervan uitgaande dat de daarin opgenomen gegevens louter de objectbeschrijving bevatten en zijn ontdaan van privacygevoelige elementen;

24. hiervoor de piste van publiek-private samenwerking te onderzoeken;

25. de mogelijkheid te reactiveren om vanuit de ARTIST-databank alerts te verzenden naar de antiquairs, galerijen, internetveilingssites, veilingzalen en kunstexperts om hen op de hoogte te houden van recent gestolen stukken, door gebruik te maken van een mailinglist en/of een applicatie;

26. op korte termijn te onderzoeken of het wenselijk is de Cel voor financiële informatieverwerking (CFI) rechtstreeks toegang te verschaffen tot de ARTIST-databank;

2.1.3. De lokale politie

27. de verdeling van de respectievelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden inzake kunstroof en kunstsmokkel tussen de federale en de lokale politie beter te omschrijven en te verduidelijken. De samenwerking en het overleg tussen beide niveaus moeten worden verbeterd;

28. een netwerkvoorziening tussen de diverse politiezones tot stand te brengen, zodat de informatie over kunstroof vlot doorstroomt;

29. in elk gerechtelijk arrondissement een aanspreekpunt over gestolen kunst aan te duiden en voor hen in specifieke opleidingsmodules te voorzien;

30. aandacht te hebben voor het fenomeen van kunstroof in de zonale veiligheidsplannen van de lokale politiezones;

31. een checklist op te stellen van materieel waarover het lokale politie-interventieteam kan beschikken voor de vaststellingen in het kader van een kunstroof, evenals de richtlijnen en tools (PV-modellen, enz.) die ter beschikking staan van de lokale politie te verbeteren;

2.2. Nationaal veiligheidsplan (NVP) en justitie

32. de strijd tegen kunstroof en kunstsmokkel op te nemen als een prioriteit in het Nationaal Veiligheidsplan, gezien onder andere de ernstige gevolgen ervan voor de financiering van terrorisme;

33. deze beleidsprioriteit aan te pakken door het faciliteren van een sterke en gestroomlijnde samenwerking tussen de douanediens ten overstaan van, de Cel voor financiële informatieverwerking (CFI), de federale procureur en de inlichtingendiensten en op die manier de financiering van terrorisme en georganiseerde misdaad via illegale kunsthandel en roof te bestrijden en in te dammen;

34. een referentiemagistraat voor kunstcriminaliteit aan te wijzen naar het voorbeeld van Frankrijk en Nederland.

Deze referentiemagistraat zal nauw samenwerken met de cel «Kunst en Antiek» en waken over de doeltreffendheid van de geldende regelgeving en toezien op de uitvoering van de vooropgestelde strafrechtelijke en administratieve sancties;

35. te investeren in de opleiding van deze referentiemagistraat, aangezien specialisatie het mogelijk maakt het speurwerk doeltreffend te oriënteren;

2.3. Douane

36. het bestaande samenwerkingsprotocol tussen de federale politie en de douane inzake kunstroof te passen op het terrein en hierover tweemaal te rapporteren aan de Parlementen;

37. de douanediensten op te dragen te analyseren welke middelen en instrumenten nodig zijn om hen in staat te stellen versterkte controles uit te oefenen op de in- en uitvoer van cultuurgoederen en het vaststellen van inbreuken;

38. door middel van gerichte opleidingen te verzekeren dat de douane beschikt over de nodige gespecialiseerde kennis inzake de bestrijding van kunstroof en de illegale handel in cultuurgoederen;

39. er op toe te zien dat de douanediensten, de politie en de gereactiveerde cel «Kunst en Antiek» in beslag genomen illegale cultuurgoederen onmiddellijk inbrengen in de gegevensbank van Interpol om de internationaal georganiseerde smokkelaars sneller te kunnen treffen;

40. een dialoog te lanceren tussen de CFI, de gespecialiseerde politiediensten en de douane teneinde een actieplan voor de strijd tegen de illegale handel van culturele goederen op te stellen.

Zowel het *monitoring-team* van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties als de Wereld Douane Organisatie - via resolutie van juli 2016 van de Internationale Douaneraad (*Resolution on the role of customs in preventing illicit trafficking of cultural objects*) - hebben immers aangedrongen op het belang van internationale samenwerking om de illegale handel te bestrijden en vooral om de nodige maatregelen te versterken;

41. aanbevelingen te formuleren over de van toepassing zijnde specifieke sanctieregeling (geldboete en verbeurdverklaring) voor cultuurgoederen afkomstig uit Irak en Syrië op grond van artikelen 231, 249 tot 253 en 263 tot 284 van de algemene wet inzake douane en accijnzen van 18 juli 1977.

3. Samenwerking

De Senaat beveelt de bevoegde autoriteiten aan om :

3.1. Internationale samenwerking

42. internationale samenwerking bij transnationale onderzoeken te bevorderen, maatregelen te treffen aan de grenzen en om de grensoverschrijdende samenwerking te verzekeren door middel van een meldingssysteem;

43. onze internationale verplichtingen inzake kunstroof na te leven, in het bijzonder ten opzichte van Interpol en de UNESCO;

44. rekening te houden met de besluiten van de jaarlijkse bijeenkomst van de *Interpol Expert Group (IEG) on Stolen Cultural Property*;

45. op Europees en internationaal niveau te pleiten voor een snellere en efficiëntere gegevensuitwisseling- en registratie van gestolen kunstvoorwerpen, door bijvoorbeeld uniforme regels op te stellen inzake de aangifte van diefstallen van kunst- en antiekvoorwerpen;

46. vertegenwoordigers van de politiediensten en de magistratuur, evenals overheids- en private actoren en politieke besluitvormers aan te moedigen om deel te nemen aan «Horizon 2020», een platform actief rond het thema van het cultureel erfgoed dat in gevaar verkeert en van de onwettige handel in cultureel erfgoed. Dit om de goede praktijken bij de EU-lidstaten te analyseren en te bevorderen;

47. te pleiten voor beter permanent overleg en betere coördinatie tussen de Europese Unie en Europol in het kader van de strijd en de preventie inzake de illegale handel in cultuuroederen;

48. de samenwerking op te voeren tussen de douane- en politiediensten van de EU-lidstaten onderling en met Europol ter ondersteuning van het speurwerk. Bij die versterking van de internationale samenwerking hebben de UNESCO, de Wereld Douane Organisatie en de *International Council of Museums (ICOM)* eveneens een proactieve rol te spelen. Deze samenwerking moet op alle niveaus worden bevorderd en in stand gehouden;

49. op Europees niveau mee te werken aan een betere (en verplichte) doorstroming van informatie vanuit de EU-lidstaten naar internationale organisaties zoals de Wereld Douane Organisatie (WCO). Dit moet leiden tot betere databestanden en grotere expertise over kunstroof en illegale kunsthandel, zowel op Europees als op internationaal niveau;

50. een aanpak te ontwikkelen die het mogelijk maakt steeds een positief gevolg te geven aan internationale verzoeken tot informatieuitwisseling ter bestrijding van illegale kunsthandel- en roof;

51. een samenwerking tot stand te brengen inzake kunstroof tussen de CFI en haar tegenhangers overal ter wereld. Zij kunnen snel onderling informatie uitwisselen en die expertise ter beschikking stellen van de gerechtelijke en douaneautoriteiten;

52. op internationaal niveau de invoering te bepleiten van een officiële internationale fiche van gezochte of verdachte documenten in navolging van het standpunt dat daarover in 2004 te Wenen werd geformuleerd door de Internationale Archiefraad (ICA);

53. ervoor te pleiten dat UNESCO en ICOM een internationaal onderzoek zouden organiseren dat de verschillende beschikbare gegevens omtrent kunstroof en de handelsroutes kruist en analyseert, om de omvang van het fenomeen te kunnen inschatten;

3.2. Intra-Belgisch overleg

3.2.1. Overleg en samenwerkingsakkoorden

54. een samenwerkingsakkoord te sluiten tussen de federale overheid en de bevoegde deelstaten betreffende kunstroof en kunstdiefstal met het oog op een efficiëntere beleidsvoering en meer duidelijkheid voor de burger.

Dit samenwerkingsakkoord moet eveneens bepalingen bevatten over de wijze waarop de cultuurautoriteiten en de politie- en douanediensten elkaar kunnen helpen.

In dit kader beveelt de Senaat ook aan om op alle beleidsniveaus precieze richtlijnen ten uitvoer te brengen en sancties te bepalen en toe te passen.

55. het bestaande informele interfederale overlegplatform «Invoer, uitvoer en restitutie van cultuurgoederen» om te vormen tot een structureel overlegorgaan, met als taak het vrijwaren van het eigen kunstpatrimonium en het bestrijden van kunstroof.

Daartoe zal het platform op regelmatige tijdstippen samenkomen en twee maal per jaar aan de respectievelijke Parlementen rapporteren;

56. in overleg, de reglementering rond de cultuurgoederen in Brussel helder en eenduidig te maken.

De bevoegdheidsdiscussie inzake de bescherming en uitvoer van cultuurgoederen leidt tot verwarring en een problematische situatie voor wat betreft de cultuurgoederen die zich in Brussel bevinden. Voor het klasseren van roerende goederen in Brussel gaat men er bijvoorbeeld van uit dat de respectieve Gemeenschappen en de federale overheid enkel bevoegd zijn voor goederen die bewaard zijn in instellingen die onder hun exclusieve bevoegdheid vallen.

De situatie is, vooral met betrekking tot religieuze, mondelinge en immateriële cultuurgoederen, onduidelijker. Overleg en afstemming terzake tussen de verschillende bevoegde overheden is dan ook opportuun, bijvoorbeeld in het kader van de Interministeriële Conferentie voor Cultuur, wat kan resulteren in een samenwerkingsakkoord;

3.2.2. Douaneprocedure

57. een overleg te voorzien om de afschaffing van het dubbel douanesysteem te onderzoeken en, voor de afgifte van de EU-certificaten, te evolueren naar één enkel loket met een uniforme aanpak en één procedure.

In het actuele dubbele systeem zijn de Gemeenschappen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevoegd voor het afleveren van een vergunning nodig voor de algemene in- en uitvoer van cultuurgoederen. Voor de in- en uitvoer van cultuurgoederen afkomstig uit Syrië en Irak (vanaf 6 augustus 1990 voor Irak en 15 maart 2011 voor Syrië) is een vergunning nodig die wordt afgeleverd door de FOD Economie.

In 2019 wordt ook de nieuwe EU-verordening betreffende de invoer van cultuurgoederen (COM 2017 (375)) van kracht. Dan zal België voor de invoer van een aantal categorieën van cultuurgoederen een voorafgaande «culturele» toelating moeten verlenen. Welke instantie deze certificaten zal afleveren, is op dit moment onduidelijk;

3.3. Restitutie van kunst- en cultuurvoorwerpen

58. een gezamenlijke aanpak uit te werken voor de restitutie van roofkunst, in het bijzonder roofkunst uit de Tweede Wereldoorlog;

59. werk te maken van een correcte opvolging en naleving van de «Washington Principles» inzake kunst in beslag genomen door de Nazi's;

60. de bestaande inspanningen betreffende roofkunst van de Joodse Gemeenschap in België verder te zetten en dit op basis van de wet van 20 december 2001 betreffende de schadeloosstelling van de leden van de Joodse Gemeenschap van België voor hun goederen die werden geplunderd of achtergelaten tijdens de oorlog 1940-1945;

61. de bestaande gegevensbank overeenkomstig artikel 9, § 2, van diezelfde wet, open te stellen voor het publiek en de archieven toe te vertrouwen aan het Algemeen Rijksarchief. In deze databank wordt alle zogenaamde weeskunst opgenomen, namelijk werken waarvan de herkomst onduidelijk of twijfelachtig is en dit naar het voorbeeld van de bestaande Nederlandse gegevensbank «Herkomst Gezocht»;

62. een vergelijkbaar denkproces op te starten voor kunst- en cultuurvoorwerpen die werden onvreemd tijdens de koloniale periode, inclusief de ontwikkeling van een juridisch kader, om er een correct en accuraat gevolg aan te geven;

63. een gezamenlijke aanpak uit te werken voor de restitutie van roofkunst afkomstig uit oorlogs- en conflictgebieden;

64. aandachtig te zijn voor het gevolg dat wordt gegeven aan het onderzoek van het Koninklijk Instituut voor kunstpatrimonium (KIK) betreffende de kunstwerken die onder het Frans bewind uit onze streken verdwenen zijn. Indien nodig zal men een aantal maatregelen moeten treffen en een constructieve en redelijke dialoog met de Franse regering aanmoedigen.

4. Georganiseerde misdaad, witwassen en financiering van het terrorisme

De Senaat beveelt de bevoegde autoriteiten aan om:

65. kunstroof correct te integreren in de strijd tegen de georganiseerde misdaad, met bijzondere aandacht voor het fenomeen van internationaal georganiseerde bendes.

Kunstroof en de bijhorende uitdagingen inzake de bescherming en restitutie van cultuurgoederen zijn immers een multidimensionale en ingewikkelde kwestie, die zowel nationaal als internationaal een geïntegreerde en multidisciplinaire aanpak vereist;

4.1. De Cel voor financiële informatieverwerking (CFI)

66. gevolg te geven aan de door de Cel voor financiële informatieverwerking (CFI) geformuleerde aanbeveling inzake de financiering van terrorisme door illegale kunsthandel en -roof;

67. in samenspraak met de CFI te evalueren (en zo nodig bij te sturen) of haar huidige bevoegdheden en opdrachten haar in staat stelt een zo goed mogelijke rol te spelen voor wat betreft het in kaart brengen en detecteren van het verband tussen illegale kunsthandel en -roof en het witwassen van gelden, de financiering van terrorisme en georganiseerde misdaad;

68. een samenwerkingsdialoog op te starten tussen de CFI en de douanediens ten en daarnaast de bestaande uitwisseling van informatie tussen de federale procureur en de inlichtingendiensten uit te breiden met de douanediens ten.

Met meer informatie en op te volgen dossiers zou de CFI een risicoanalyse kunnen opmaken met betrekking tot de financiering van terrorisme;

4.2. Internet

69. alle aspecten in verband met de toenemende illegale handel op het internet bij de strijd tegen kunstroof te betrekken;

70. de *good practices* te implementeren over de verkoop via internetplatformen van geplunderde culturele voorwerpen, opgesteld door de UNESCO samen met Interpol en ICOM («*Basic Actions concerning Cultural Objects being offered for sale over the internet*»).

Deze omvatten:

- het uitwerken in overleg met de internetverkoopplatformen van een specifieke verwittiging die potentiële kopers van culturele voorwerpen uit de oudheid adviseert om te informeren naar de herkomst van het voorwerp en hen erop wijst dat illegaal verkregen kunstvoorwerpen in beslag kunnen worden genomen;

- het verhogen van screenings op de internetverkoopplatformen. Zo heeft Frankrijk een interface uitgewerkt die de internetverkoopplatformen kunnen gebruiken voor het screenen van aanbiedingen op gestolen culturele voorwerpen;

- het sluiten van overeenkomsten tussen de belangrijkste verkoopsites en de politionele en gerechtelijke overheden;

71. publiek-private samenwerkingen te sluiten tussen overheden en verkoopplatforms als eBay, of tussen landen en het «*Google Cultural Institute*» dat online archieven, informatie en foto's van kunstwerken ter beschikking stelt, om illegale handel op het internet af te remmen;

72. de *Federal Computer Crime Unit* (FCCU) te betrekken bij de strijd tegen de illegale kunsthandel op het internet.

5. Culturele, religieuze, economische en wetenschappelijke actoren en ruimtes

De Senaat beveelt de bevoegde autoriteiten aan om:

73. in te zetten op preventie om kunstroof te voorkomen;

5.1. Musea

5.1.1. De beveiliging van musea

74. te voorzien in adequate financieringsmethodes (met inbegrip van fiscale incentives die het inzetten van personeel aanmoedigen of die de invoering van verschillende technische voorzieningen vereenvoudigen) om de bewaring, bescherming, beveiliging, inventarisering en opspoorbaarheid te waarborgen van kunstwerken en cultuurgoederen die in openbare en privécollecties opgenomen zijn;

75. eenvoudige preventiemaatregelen te promoten zoals elektronische middelen (alarm-installaties tegen brand of diefstal, bewakingscamera's, enz.) of mechanische middelen (professionele en doeltreffende verankering van beeldhouwwerken en een beveiligde sluiting voor alle ramen);

76. de mogelijkheid te onderzoeken om tegemoet te komen aan een verzoek van de sector met betrekking tot de aanwezigheid van gespecialiseerd personeel om de kwaliteit van de ontvangst van het publiek en de beveiliging van de musea te optimaliseren in het kader van de vorming voor bewakingsagent;

77. het openbaar kunstbezit enkel online te plaatsen als er voorafgaand voldoende is geïnvesteerd in de beveiliging ervan;

5.1.2. De inventarisering van het roerend en onroerend patrimonium

78. een volledige inventaris op te stellen van het roerend en onroerend patrimonium in alle overheidsinstellingen;

79. hiertoe, een uniek inventarissysteem uit te werken en toe te passen voor alle openbare collecties, overeenkomstig de verplichting voorzien in artikel 5b van het UNESCO-Verdrag van 1970.

Hierbij is de toepassing aanbevolen van de Object-ID-Compliantnorm wat inventarisatie betreft opgesteld door Interpol, ICOM en het Getty Museum;

80. minimaal éénmaal per jaar te controleren of de in de inventaris opgenomen voorwerpen zich inderdaad bevinden op de in de inventaris aangegeven plaats.

5.2. Religieuze actoren en ruimtes

81. erover te waken dat van elke diefstal in een kerk of religieuze orde aangifte wordt gedaan bij de politie zodat de diefstal kenbaar wordt gemaakt op lokaal, nationaal en internationaal niveau;

82. de goede samenwerking met het CRKC (Centrum voor religieuze kunst en cultuur) te consolideren zodat informatie over gestolen kerkergoed blijvend gedeeld en verspreid wordt. Het CRKC heeft een uitgebreid netwerk dat kan gebruikt worden voor restitutie en een sneller optreden;

83. de samenwerking tussen het CRKC en zijn Waalse tegenhanger, het CIPAR (*Centre interdiocésain du patrimoine et des arts religieux*), te versterken door tools en best practices uit te wisselen. De goede voorbeelden van het CRKC in verband met de inventarisatie van het roerende en onroerende religieus patrimonium kunnen hierbij worden overgenomen;

84. de beveiliging van kerken en religieuze gebouwen te versterken door brand- en diefstaldetectie te veralgemenen en door in te zetten op open kerken. Dit is een goede praktijk aangezien een open kerk gebruikt wordt en kan rekenen op een vorm van sociale controle;

5.3. Antiquairs en kunsthandelaars

85. een wettelijke regeling uit te werken conform artikel 10a van het UNESCO-Verdrag van 1970 die handelaren (antiquairs, kunsthandelaren, enz.) verplicht om een register bij te houden van inkomende en uitgaande stukken.

Dit artikel voorziet dat het register melding moet maken van de herkomst van elk cultuurgoed, de naam en het adres van de leverancier, de beschrijving en de prijs van elk verkocht goed en dat het potentiële kopers van het cultuurgoed ook moet informeren over een eventueel uitvoerverbod voor dit goed.

Deze regeling dient tot stand te komen in nauw overleg met de sector en op een administratief eenvoudige manier. Omdat dit register commerciële informatie bevat, moet bijzondere aandacht geschonken worden aan het vertrouwelijk karakter ervan;

86. de wettelijke meldplicht inzake verdachte transacties bij de bevoegde autoriteiten, zijnde de CIF en de FOD Economie, uit te breiden tot de antiquairs en galeriehouders;

87. de controle op de naleving van deze verplichtingen te laten uitvoeren door de FOD Economie;

88. het bestaande handvest voor antiquairs te actualiseren, waarbij bijzondere aandacht wordt geschonken aan kunstroof en gestolen kunst, alsook het naleven van de CITES-regeling (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora);

89. een ethische code op te stellen voor kunstexperts, zoals die bestaat in verschillende andere domeinen. Wanneer een vermaarde specialist in kunstgeschiedenis of archeologie een voorwerp expertiseert waarvan de herkomst onduidelijk is, stijgt de waarde ervan aanzienlijk;

5.4. Archief

90. archivarissen (rechtstreekse) toegang toe te kennen tot een referentiemagistraat die bevoegd is voor kunstroof en illegale kunsthandel ;

91. een bijzondere wettelijke bescherming uit te werken die de onverjaarbaarheid invoert voor de ontvreemding en het verlies van overheidsdocumenten;

92. na te denken over een aanpassing van de op de Rijksarchieven van toepassing zijnde wetgeving inzake de bewijslast voor documenten en stukken die hun eigendom zijn. De bestaande regelgeving is ontoereikend omdat zij de Rijksarchieven zowel op gebied van administratie als personeelsinzet disproportioneel belast met het verzamelen van gegevens en bewijsstukken om aan te tonen dat zij de rechtmatige eigenaar zijn van rijksdocumenten- en stukken;

5.5 Wetenschappelijke actoren

93. onderzoekers financieel te steunen bij hun inventariserings- en publicatiewerk;

94. financiële steun te verlenen aan sommige projecten van de Commissie voor het Werelderfgoed, in het bijzonder voor opdrachten waaraan Belgische onderzoekers

deelnemen, naar het voorbeeld van de steun van de Vlaamse regering aan het onderzoek op de site van Palmyra in Syrië;

95. een ethische clausule te voorzien bij de indieningsprocedure van een dossier bij het *Fonds de la recherche scientifique* (FRS-FNRS) of bij het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO). Momenteel is dat bij archeologen bijvoorbeeld niet het geval;

5.6. De verzekeringsector

96. na te gaan of er met privébedrijven kan samengewerkt worden voor het opstellen van een genormaliseerde inventaris die verzekeringsmaatschappijen kunnen gebruiken voor preventie en restitutie. De informatie moet correct gestructureerd worden met het oog op een vlotte uitwisseling. De waarde van de kunstvoorwerpen moet niet gedeeld worden;

97. te pleiten bij de UNESCO voor het invoeren van wereldwijde risicoanalyses van culturele instellingen, zoals dat al werd gedaan door het Global Risk Assessment Platform (GRASP).

HOORZITTINGEN EN SCHRIFTELIJKE ADVIEZEN

I. Hoorzitting van 6 november 2017

- de heer Patrick Ludinant, directeur DJSOC, federale gerechtelijke politie
- de heer Lucas Verhaegen, referentiepersoon kunstcriminaliteit, federale gerechtelijke politie (DJSOC)

II. Hoorzitting van 10 november 2017

- de heer Alexandre Chevalier, ondervoorzitter van ICOM (International Council of Museums - België)
- professor Didier Viviers, Centre de recherches en archéologie et patrimoine (CRéA-Patrimoine), ULB
- de heer Yves-Bernard Debie, advocaat, vertegenwoordiger van de Koninklijke Kamer van antiquairs en kunsthandelaars van België
- de heer Eric Hemeleers, directeur van Eeckman Art & Insurance

III. Hoorzitting van 20 november 2017

- de heer Philippe de Koster, directeur van de Cel voor financiële informatieverwerking (CFI)
- professor Bert Demarsin, Centrum voor rechtsmethodiek, verantwoordelijke van het Art, Law & Management Research Programme, KU Leuven
- de heer Patrick Versluys, attaché bij de algemene administratie van de Douane en Accijnzen

IV. Hoorzitting van 24 november 2017

- professor Marc Vervenne, voorzitter van de Vlaamse UNESCO-commissie
- de heer Philippe Busquin, voorzitter, en mevrouw Nicole Gesché-Koning, lid, van de Commission belge francophone et germanophone pour l'UNESCO
- de heer Janpiet Callens, consultant en adviseur kunst en antiek, Artsafe.be

V. Hoorzitting van 4 december 2017

- de heer Éric Wauters, commissaris, adjunct-secretaris bij de Vaste Commissie van de lokale politie
- de heer Jan Jaspers, directeur van het departement Onroerend Religieus Erfgoed, vzw Centrum voor religieuze kunst en cultuur (CRKC)

VI. Hoorzitting van 15 januari 2018

- mevrouw Anna Kedziorek, Directorate general for Education and Culture, Europese Commissie
- mevrouw Elena Maidou, Directorate general Taxation and Customs Union, Europese Commissie

VII. Hoorzitting van 19 januari 2018

- de heer Carlo Chiaromonte, hoofd van de afdelingen Strafrecht en Antiterrorisme, Raad van Europa

VIII. Hoorzitting van 29 januari 2018

- de heer Christophe de Bassompierre, vertegenwoordiger van de heer Didier Reynders, vice-eerste-minister en minister van Buitenlandse en Europese Zaken, belast met Beliris en de federale culturele instellingen
- mevrouw Daphné Bourgoing, vertegenwoordigster van mevrouw Alda Greoli, minister van Cultuur van de Franse Gemeenschap
- de heer Hans Feys, vertegenwoordiger van de heer Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur
- de heer Baptiste Delhauteur, vertegenwoordiger van de minister-president van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

IX. Advies van 21 november 2017 van het Algemeen Rijksarchief en het Rijksarchief in de provinciën

X. Advies van 23 november 2017 van het Belgische Blauwe Schildcomité vzw

XI. Advies van 1 december 2017 van de Strategische Adviesraad voor cultuur, jeugd, sport en media (SARC) van de Vlaamse overheid - Sectorraad Kunsten en Erfgoed

DE INFORMATIEVERSLAGEN VAN DE SENAAT

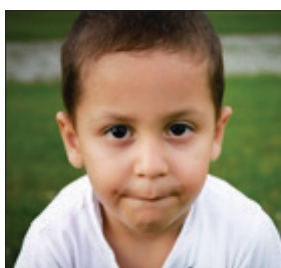
Informatieverslag betreffende de opvolging van de toepassing van het Actieplatform van de Vierde **VN-Wereldvrouwenconferentie van Peking** (dossier 6-97) - aangenomen op 6 maart 2015

Informatieverslag over **de omzetting van het recht van de Europese Unie** in Belgisch recht (dossier 6-131) - aangenomen op 21 mei 2015

Informatieverslag betreffende een onderzoek van de mogelijkheden voor een wettelijke regeling van **meeouderschap** (dossier 6-98) - aangenomen op 11 december 2015

Informatieverslag betreffende de noodzakelijke samenwerking tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten inzake de gezamenlijke aanpak van de strijd tegen **kinderarmoede** in ons land (dossier 6-162) - aangenomen op 26 februari 2016

Informatieverslag betreffende de noodzakelijke samenwerking tussen de federale overheid en de Gewesten om tot een sterker geïntegreerd **openbaar vervoersplan en -aanbod** te komen (dossier 6-201) - aangenomen op 20 mei 2016

